

**UNIVERZA V LJUBLJANI
EKONOMSKA FAKULTETA**

DIPLOMSKO DELO

**KAKO JE VKLJUČITEV IRSKE V EU VPLIVALA NA
NJEN GOSPODARSKI RAZVOJ**

Ljubljana, september 2003

TJAŠA FILIPČIČ

IZJAVA

**Študent/ka _____ izjavljam, da sem avtor/ica tega
diplomskega dela, ki sem ga napisala pod mentorstvom _____ in
dovolim objavo diplomskega dela na fakultetnih spletnih straneh.**

V Ljubljani, dne _____

Podpis: _____

1. UVOD.....	1
2. ZNAČILNOSTI GOSPODARSKEGA RAZVOJA IRSKE	7
2.1. GOSPODARSKI RAZVOJ IRSKE	7
2.2. GOSPODARSKI RAZVOJ IRSKE IN NJENA ODVISNOST OD TUJIH NEPOSREDNIH INVESTICIJ ..	9
3. IRSKA IN EVROPSKA UNIJA.....	10
3.1. POLOŽAJ IRSKE V EVROPSKI UNIJI	10
3.2. PROGRAMI POMOČI EVROPSKE UNIJE	12
4. UČINKI OZIROMA KORISTI VKLJUČITVE V EVROPSKO UNIJO	16
4.1. DOSTOP DO PROSTEGA TRGA IN KONKURENCE V EVROPI	16
4.2. ZMANJŠANJE EKONOMSKE ODVISNOSTI OD VELIKE BRITANIJE	16
4.3. IRSKA KOT NAJBLIŽJA TOČKA EU ZDA	16
4.4. NEPOSREDNE TUJE INVESTICIJE	16
4.4.1. Irska kot ugodna lokacija za tuje neposredne investicije – primerjalne prednosti Irske	17
4.4.1.1. Nizki stroški in dodatne spodbude	17
4.4.1.2. Angleško govoreča država	17
4.4.1.3. Visoko izobražena, usposobljena in mlada delovna sila	17
4.4.1.4. Nizek davek na dobiček	20
4.4.1.5. Infrastruktura	21
4.4.1.6. Podpora vlade	22
4.4.1.7. Irska podjetja kot dobavitelji tujim podjetjem	22
4.4.1.8. Dostop do trga EU	23
4.5. DENARNE POMOČI EU	23
4.6. MIGRACIJE	23
4.7. BREZPOSELNOST	ERROR! BOOKMARK NOT DEFINED.
5. VPLIV STRUKTURNE POLITIKE NA RAZVOJ SOCIALNE IN EKONOMSKE KOHEZIJE IRSKE ZA OBDOBJE 1989-1999	26
5.1. SOCIALNO – EKONOMSKA POVEZANOST IN IZZIVI KOHEZIJE	27
5.1.1. Gospodarska struktura in makroekonomska slika	27
5.1.2. Problemi kohezije	29
5.2. ANALIZA FINANČNE POMOČI EU	31
5.2.1. Obseg finančne pomoči Evropske unije	31
5.2.2. Kanali financiranja s strani Evropske unije	31
5.2.3. Področja intervencij EU	33
5.3. ANALIZA REZULTATOV IN UČINKOV PODPORE SKLADOV	36
5.3.1. Makroekonomski učinki	36
5.3.2. Produktivno okolje	37
5.3.3. Infrastruktura	39
5.3.4. Človeški viri	40
5.4. PRISPEVEK EVROPSKE UNIJE K RAZVOJU	40
5.4.1. Učinkovitost ukrepov kohezije	40
5.4.2. Drugi rezultati	41
5.5. STRUKTURNI IN KOHEZIJSKI SKLADI EU IN IRSKA DANES	42

6. SLOVENIJA	43
6.1. SLOVENIJA IN ÍRSKA	43
6.2. POVEČEVANJE KONKURENČNOSTI TER PRIMERJAVA SLOVENIJE, ÍRSKE IN FINSKE	45
6.3. KAJ LAHKO SLOVENIJA PRIČAKUJE OD VKLJUČITVE V EU	46
7. ZAKLJUČEK	48
8. LITERATURA	49
9. VIRI.....	50

1. UVOD

Evropska unija je integriran gospodarski prostor z največjo novoustvarjeno vrednostjo in kupno močjo na svetu. S svojo politiko skupnega trga in usklajenega gospodarskega razvoja znotraj unije skuša vzpostaviti med državami članicami tesnejše sodelovanje na številnih področjih (trgovina, monetarna politika, fiskalna politika, pretok kapitala in ljudi,...) ter boljši življenjski standard.

Vključitev novih članic (Bolgarija, Ciper, Češka, Estonija, Litva, Latvija, Poljska, Slovaška, Madžarska, Romunija, Turčija, Malta), med njimi tudi priključitev Slovenije Evropski uniji, je proces integriranja relativno majhnega in manj razvitega gospodarstva z velikim in ekonomsko močnejšim prostorom. Ravno zato je njihov vstop povezan z velikimi pričakovanji. Od udeležbe na evropskem trgu si obetajo pospešen gospodarski razvoj. Kljub nepredvidljivim odzivom posameznega gospodarstva na razširjeni trg in močni konkurenci o učinkovitosti integracijskih vzvodov ne dvomijo. Za mnoge je to enosmerna pot. Zakaj? Zadoščajo jim izkušnje držav članic Evropske unije, da ekonomska integracija izboljša razvojne možnosti, da integriranje spodbudi gospodarski razvoj in poveča blaginjo v posameznem gospodarstvu. Tudi v Sloveniji se srečujemo s takšnimi prepričanji in ravno na tem mestu se je porodilo moje zanimanje za to, kakšni so pozitivni učinki vključitve v Evropsko unijo. Odločila sem se raziskati razvojne učinke v praksi. Od sedanjih članic Evropske unije so bile ob vstopu v Evropsko unijo najmanj razvite Irska, Španija, Portugalska in Grčija. Zaradi obsega analize in zanimivosti primera v praksi sem se odločila usmeriti na Irsko, ki pomeni pravi fenomen glede razvoja gospodarstva v tako kratkem obdobju.

Irska, dežela, katere zgodovina je velika drama vojn, invazij, imigracij, emigracij in kjer se prepleta starodavna kulturna dediščina z najmodernejšimi dosežki sodobne znanosti in tehnike, je v zadnjih desetletjih dosegla izjemno gospodarsko rast in se uvrstila med najbolj odločne, samozavestne in prodorne države v Evropi. Iz zaostale agrarne države, nekoč revne britanske kolonije, kjer je protestantska manjšina skrajno nečloveško in surovo vladala katoliški večini prebivalstva, se je Irska razvila v deželo visokotehnološke industrije.

Bruto domači proizvod raste v zadnjih letih na Irskem s povprečno letno stopnjo 9,9 odstotka, kar je kar trikrat več od povprečja v Evropski uniji, medtem ko ostaja stopnja inflacije manj kot dvoidstotna. Visoka konjunktura, ugodni davčni sistem in mlada, dobro izobražena, računalniško pismena delovna sila so v državo privabili naložbe tujih multinacionalk, ki so se v zadnjih nekaj letih povečale za dobri dve tretjini, zajele pa so najsodobnejše sektorje irskega gospodarstva, kot so farmacija, elektronika in računalništvo. Od leta 1980 je Zeleni otok pritegnil 40 odstotkov vseh ameriških vlaganj v elektroniko, zgovoren pa je tudi podatek, da približno tretjino, v Evropi prodanih osebnih računalnikov, izdelajo prav na Irskem.

Irska je kar se da najbolj izkoristila vse koristi, ki jih nudi Evropska unija svojim članom, zlasti zaradi hitre odzivnosti in učinkovitosti sodelovanja irske oblasti. Ugotavljanje pozitivnih učinkov včlanjenosti v Evropsko unijo je zelo kompleksno, saj je težko ločiti med učinki, ki izvirajo iz te priključitve, in tistimi, ki so posledica drugih dejavnikov. Poskusila bom združiti v celoto, v kakšni meri in zlasti na katerih področjih je Evropska unija vplivala na razvoj Irske.

Najprej bom predstavila gospodarski razvoj Irske in opisala, kakšen je njen položaj v Evropski uniji, nato pa bom poskusila opredeliti pozitivne učinke vključitve v Evropsko unijo. Sledil bo vpliv strukturne politike na razvoj socialne in ekonomske kohezije Irske, zaključila pa bom s predstavitvijo vzporednic med Slovenijo in Irsko.

Namen moje diplomske naloge je predvsem združiti v neko celoto, kakšna je bila in je vloga Evropske unije za razvoj gospodarstva držav članic, ter kakšni so učinki priključitve Evropski uniji za irsko gospodarstvo in njen nagel razvoj.

2. ZNAČILNOSTI GOSPODARSKEGA RAZVOJA IRSKE

2.1. Gospodarski razvoj Irske

Irska je bila do leta 1923 del britanskega imperija, vendar je bila tudi po politični osamosvojitvi še dolgo, predvsem gospodarsko, odvisna od svoje sosede. Do konca petdesetih je bilo irsko gospodarstvo zelo zaprto, močno zaščiteno, večina izvoza in zaposlenosti je bila odvisna od neučinkovitega kmetijskega sektorja. Čeprav je druga svetovna vojna ni neposredno prizadela, jo je pestilo hudo pomanjkanje surovin. Mejniki v gospodarskem razvoju Irske se je začel v šestdesetih letih s sprejetjem in izvajanjem strategije izvozno usmerjene industrializacije, predvsem pa je bila zanjo odločilna priključitev k Evropski uniji leta 1973. Irska je bila ena od najrevnejših držav članic Evropske unije, saj je bila revnejša od Španije in le malo bogatejša od Grčije in Portugalske. Vendar to ni več tako. Še leta 1987 je znašal dohodek Irske, merjen v BDP na prebivalca, 63 % britanskega, danes ga presega (Green is good, 1997, str. 21).

Vse do konca 1950-ih let je irska vlada šla po poti avtokracije, da bi industrializirala državo, kar se izkazalo za neuspeh. Poleg Velike Britanije, Danske in Norveške je Irska leta 1961 zaprosila za članstvo v EEC, predvsem iz ekonomskih razlogov. Članstvo je pomenilo velik izziv. V dolgem obdobju med kandidaturo in končno včlanitvijo leta 1973 se je Irska trudila z razvojem industrije, odstranitvijo projekcij in s tem, kako povečati konkurenčnost irske industrije. Cilj irske politike je bil doseči polno zaposlenost, znižati nenehno emigracijo

prebivalcev in povečati življenjski standard irske populacije na nivo sosede in zahodne Evrope. Članstvo pa je poleg tega pomenilo tudi možnost zmanjšanja politične in ekonomske odvisnosti od Velike Britanije (Leunig, 1998, str. 121).

Kljub vsem pripravam je prosti trg za irsko gospodarstvo pomenil šok, zato prvih petnajst let članstva Irske v Evropski uniji niso bila prav uspešna. Irska ekonomska politika je imela velike težave s prilagajanjem evropskim standardom. Pomanjkanje konkurenčnosti irske industrije je sililo vlado, da je z subvencijami privabila v državo izvozno usmerjena tuja podjetja. Bruto domači proizvod na prebivalca je zrasel iz 58 % povprečja Evropske unije (1973) na 64 % (1988) (Leunig, 1998, str. 122). To je bil prvi manjši napredek. Vendar pa je visoka stopnja rasti irskega prebivalstva vplivala na povečanje stopnje nezaposlenosti vse do 18 % leta 1985. Proizvodnja je stagnirala, primanjkljaj tekočega računa plačilne bilance se je povzpел na 7 % BDP, inflacija je presejala visokih deset odstotkov ter prav tako tudi zadolženost države (116 % bruto družbenega proizvoda leta 1986) (Avšič, 2002, str. 67). Ekonomski rezultati Irske po petnajstih letih EU članstva niso bili prav nič ugodni.

Leto 1987 velja za začetek irskega preporoda, potem ko so se odločili za »nemogoče« ter sprejeli nacionalni sporazum vlade, združenja delodajalcev in sindikatov delavcev o skupnem boju za izboljšanje gospodarskih razmer. Dotlej zaprto gospodarstvo so povsem odprli, vzpostavili izjemno ugodne zakonske ovire za tuje naložbe, znižali davke na dobiček na eno najnižjih stopenj v svetu, izboljšali sistem brezplačnega izobraževanja, znižali stroške zaposlitve, dajatve in tudi stroške poslovnih operacij do 50 % v primerjavi z drugimi državami ter ne nazadnje začeli obsežno akcijo privlačevanja tujega kapitala, predvsem med emigracijo iz ZDA (kjer živi več Ircev kot na Irskem) (Finance, 2002, str. 19). Preobrat je bil na začetku za marsikoga grenak, a bil je nujen in sprejet kot nacionalni konsenz. Konec 1980-ih je bil torej zaznamovan s spremembami. Stopnje inflacije so se znižale, prav tako so se pomanjšali državni dolgovi. Pričela se je rast tujih investicij, pomoč sredstev Evropske unije za regionalni razvoj je znašala 2,5 % irskega bruto družbenega proizvoda, skupaj z sredstvi za razvoj kmetijstva pa 2,7 % irskega bruto družbenega proizvoda (1993). Konec 1990-ih je Irska že postala ena izmed držav v Evropi z najvišjo stopnjo rasti. Več kot 70 % irskega izvoza je bilo namenjenih v članice Evropske unije. Stopnje nezaposlenosti se je znižala na 9,8 % (1997), Irska pa je dosegla tudi 98 % povprečnega življenjskega standarda Evropske unije (1996). Ni veliko držav, ki so tako dobro uspele izpolniti kriterije Evropske monetarne unije (proračunski deficit 0,9, državni dolg 66,3, stopnja inflacije 1,4) (Leunig, 1998, str. 122).

Ta izreden obrat v ekonomski situaciji Irske je povezan z dejstvom, da je od leta 1980 irska vlada videla njen odnos z Evropsko unijo kot ključno točko. Notranji trg in Evropska monetarna unija sta pomenili novo možnost za Irsko; sredstva Evropske unije za regionalni razvoj so bila dodeljena v sodelovanju z Evropsko komisijo. Namen je bil sinhronizirati svojo ekonomsko politiko glede na nove okoliščine znotraj Evropske unije. V primeru Irske lahko

rečemo, da je kot majhna država, ki je bila dolga leta odvisna od gospodarstva Velike Britanije, dobila s pomočjo Evropske unije možnost postati spoštovana, uspešna in pomembna partnerka v integracijskem procesu.

Kaj lahko sklepamo na podlagi primera Irske? Samo članstvo prav gotovo ne pomeni garancije za uspeh v Evropski uniji. Irska – dolgo čakajoča kandidatka – je videla članstvo le kot cilj in ni dovolj ustrezno potegnila paralel med njeno ekonomsko politiko in politiko Evropske unije. To je razlog, da je tranzicijsko obdobje trajalo tako dolgo. Vendar pa so kljub temu, da rezultati članstva v Evropski uniji niso bili zadostni, stranke in prebivalstvo ostajali soglasni, da ne obstaja druga razumna alternativa Evropski uniji (Leunig, 1998, str. 122).

Irska ima malo, vendar dobro usposobljeno in motivirano delovno silo. Njihov fleksibilni in pragmatični način dela včasih ni upošteval določenih stvari, kot npr. na področju kmetijstva, da so dolgoročne pomanjkljivosti oziroma slabosti bolj pomembne kot kratkoročne prednosti. Politiki, bolj tip lokalnega politika, stranke in parlament so imeli bolj majhen vpliv na irsko politiko oziroma na oblikovanje irske politike do Evropske unije, ki jo je v večini oblikovala in izvajala javna uprava, in je bila dobro sprejeta pri prebivalstvu. Ekonomska politika, ki jo vodi vlada Irske, je usmerjena k ustvarjanju stabilnega gospodarskega okolja. Gospodarska rast Irske je bila v zadnjih letih stalno med najvišjimi glede na druge OECD države.

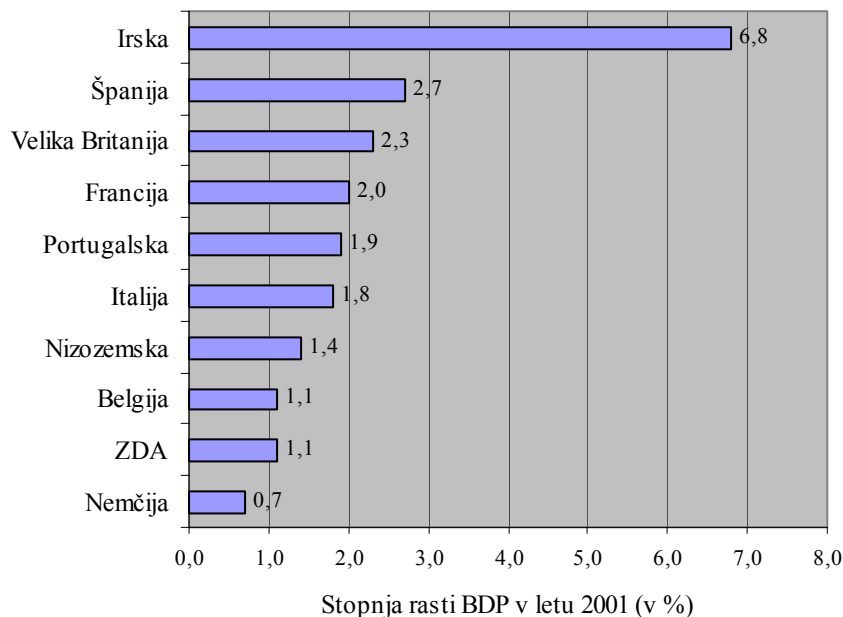
2.2. Gospodarski razvoj Irske in njena odvisnost od tujih neposrednih investicij

Celotna Irska je bila nekoč del Velike Britanije, po drugi svetovni vojni pa se je otok razdelil. Šest severovzhodnih okrajev je ostalo pod veliko Britanijo, preostalih 26 okrajev pa je 6. decembra 1922, kot Irska svobodna država, pridobilo status samoupravnega ozemlja pod britansko krono (Škrubelj, 1997, str. 1). V Republiki Irski si je angleška vlada aktivno prizadevala za politiko deindustrializacije vse do ustanovitve Irske svobodne države leta 1922. Od leta 1958, ko so bile opuščene protekcionistične politike Eamon-a de Valera, je bil najpomembnejši cilj industrijske politike Republike Irske privabiti neposredne tuje investicije. Za tem stoji cilj pritegniti tuja podjetja kot pogon ekonomskega razvoja. To je bilo ključno za Irski pozni korak k industrializaciji (Guarino, 1995, str. 10).

Ena glavnih značilnosti gospodarskega vzpona Irske je vpliv tujih neposrednih naložb, ki so bile ves čas primarni vir njene, posebno v zadnjem desetletju, hitre gospodarske rasti. V devetdesetih je Irska dosegla nadpovprečne stopnje bruto domačega proizvoda, saj so za več kot trikrat presegli povprečje v Evropski uniji. V petletnem obdobju od 1996-2000 je Irska dosegla v povprečju 9,9 % realno rast bruto domačega proizvoda (IDA Ireland, 2003), samo v letu 2000 je irsko gospodarstvo raslo po 6,8 % stopnji, kar je v primerjavi z drugimi razvitimi evropskimi državami in ZDA več kot nadpovprečno (glej Sliko 1, str. 5). Tuja podjetja, ki poslujejo na Irskem, tam ustvarijo več kot polovico industrijske proizvodnje in

zaposlenosti ter tri četrtine izvoza industrijske proizvodnje.

Slika 1: Stopnja rasti BDP v letu 2001 (v %)

Vir: Ireland, IDA, Quick facts, 2002.

Pospeševanje tujih neposrednih naložb je najpomembnejši del industrijske politike. Število tujih podjetij na Irskem znaša kar 1237, ki zaposlujejo 138.009 ljudi, kar je 3,5 % celotne irske populacije (IDA, 2002). Irski je uspelo privabiti tuja podjetja predvsem z oblikovanjem spodbudnega okolja za razvoj podjetja. Tujim podjetjem nudi podjetniško okolje z nizkimi davki in konkurenčnimi obratovalnimi stroški, lahko računajo tudi na veliko podporo pri paradržavnih ustanovah, kot sta na primer IDA in Enterprise Ireland, nenazadnje pa je na voljo veliko mladih talentov in diplomantov tehniških šol (Grobelšek, 2002, str. 70).

3. IRSKA IN EVROPSKA UNIJA

3.1. Položaj Irske v Evropski uniji

Irska je ena od treh članic, poleg Velike Britanije in Danske, ki so se leta 1973 pridružile takrat imenovani Evropski gospodarski skupnosti¹. Evropska gospodarska skupnost je bila ustanovljena marca 1957, ko so Italija, Belgija, Francija, Luksemburg, Nizozemska in Zahodna Nemčija podpisale Rimsko pogodbo. Po letu 1973 so sledili še trije sklopi priključitev, in sicer Grčija leta 1982, Španija in Portugalska leta 1986 in leta 1995 še Avstrija, Finska in Švedska.

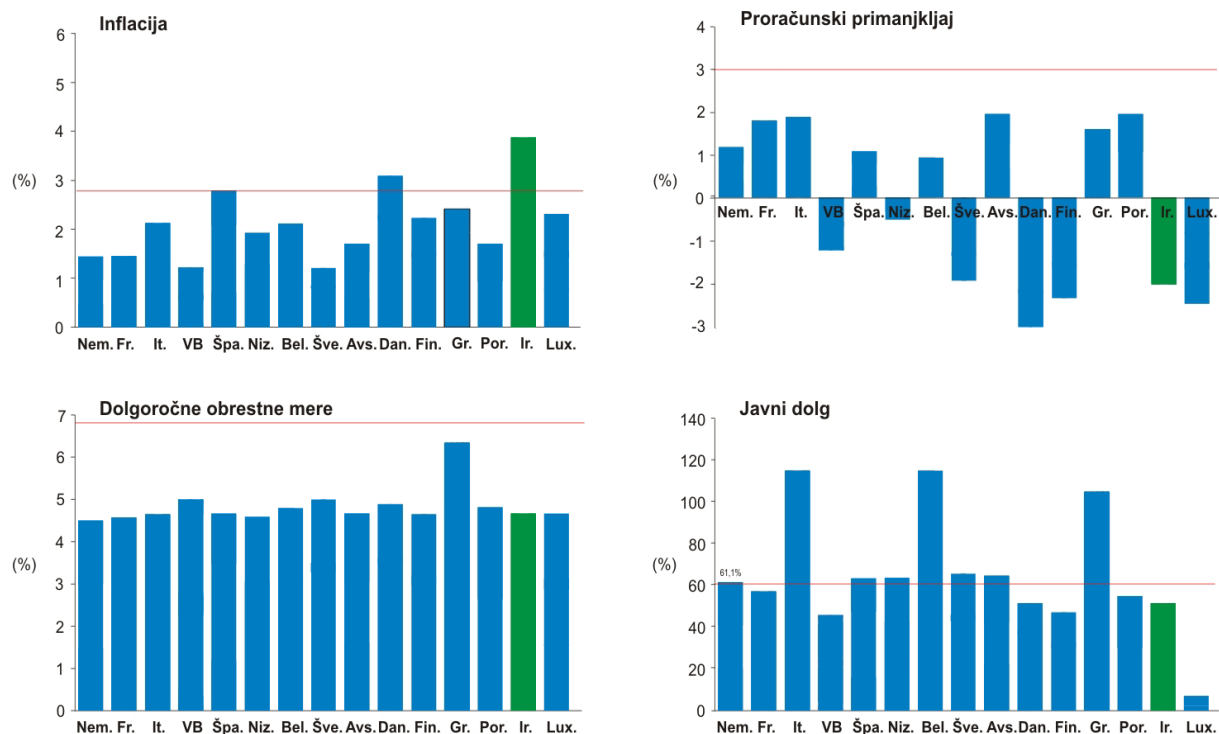
¹ Evropska gospodarska skupnost se je leta 1975 preimenovala v Evropsko skupnost, nato pa leta 1993 v Evropsko unijo.

Ničkolikokrat se pojavlja vprašanje, če so kandidatke iz centralne in vzhodne Evrope politično in ekonomsko sposobne biti del evropskega integracijskega procesa in če so zmožne zadovoljiti vsa pravila evropske komisije za vstop v EU. Zato je zanimivo pogledati državo, ki je začela s članstvom v EEC na zelo slabi gospodarski osnovi leta 1973 in ki ima do sedaj že 36 let izkušenj v Evropski uniji.

Irska je bila ob vstopu v EU najmanj razvita članica, a je z naglim gospodarskim razvojem več kot samo dohitela petnajsterico. Povišanje življenjskega standarda relativno glede na standard EU lahko razberemo iz dejstva, da je irski bruto družbeni proizvod, ki je vse do predzadnjega desetletja ostajal približno na dveh tretjinah bruto družbenega proizvoda EU, ujel povprečje EU (Kennedy, 2001, str. 124).

Položaj Irske v Evropski uniji lahko ponazorimo tudi z Maastrichtskimi kriteriji, saj njihova izpolnitev ponuja možnost ustvariti pogoje makroekonomske stabilnosti, ki pozitivno vplivajo na razvoj gospodarstva. S tem se oblikujejo razmere, ko bodo lahko podjetja svoj dolgoročni razvoj načrtovala na podlagi svoje tehnološke razvitosti, inovativnosti in usposobljenosti svojih človeških virov. Maastrichtski konvergenčni kriteriji so kvantificirane minimalne zahteve glede stabilnosti pri vodenju monetarnih, fiskalnih in deviznotečajnih politik držav članic.

Slika 2: Maastrichtski konvergenčni kriteriji (1999)

Vir: Kandžija, 2003, str. 253.

Iz Slike 2 na predhodni strani je razvidno, kako je Irska zadovoljevala Maastrichtske kriterije leta 1999, to je v obdobju njenega razcveta, imenovanega tudi obdobje "Keltskega tigra". Irska je že desetletje pred vstopom v EU uspela zadovoljiti kriterij inflacije.

3.2. Programi pomoči Evropske unije

Značilnost ozemlja Evropske unije (v nadaljevanju EU) je kulturna raznolikost, kar jo loči od drugih velikih gospodarskih skupnosti, kot sta ZDA in Japonska. To raznolikost – ki je potencialno eden najpomembnejših dejavnikov razvoja EU – je treba ob evropskem združevanju zadržati. Ob preko 370 milijonov prebivalcev na območju, ki pokriva 3,2 milijona km² in z letnim bruto domačim proizvodom 68 milijard evrov, je Evropska unija ena največjih in gospodarsko najmočnejših regij. Ne glede na to pa kaže EU resno neravnovesje, ki ovira realizacijo regionalno uravnoveženega in trajnostnega prostorskega razvoja. Med leti 1986 in 1996 so regije v EU z najnižjim BDP lahko le delno kompenzirale svojo relativno zaostalost. Njihov BDP je zrasel od 52 % povprečja EU v letu 1986 do 59 % v letu 1996. Ob tem počasnem dohitevanju ostajajo neskladja v EU še naprej velika. Po izračunih Evropske komisije znašajo razlike med zveznimi državami v ZDA polovico manj kot med primerljivimi regijami v EU. Medtem ko se razlike med »bogatimi« in »revnimi« regijami v gospodarski moči zmanjšujejo, pa se regionalna neskladja med državami članicami povečujejo. To pa zato, ker imajo urbana središča v štirih kohezijskih državah (Grčija, Španija, Portugalska in Irska) z razmeroma veliko gospodarsko močjo pogosto višje stopnje rasti kot revnejše, pretežno ruralne regije v teh državah članicah (Evropske prostorsko razvojne perspektive, 2000).

Dejstvo je torej, da se razlike med regijami večajo tako v Evropski uniji kot tudi v Sloveniji. V Evropski uniji skušajo te razlike zmanjšati s finančnimi transferji gospodarsko in demografsko zapostavljenim regijam.

Pravila igre v EU pravijo, da je primarni cilj »spodbujati ... gospodarsko in socialno kohezijo in solidarnost med državami članicami« (2. člen pogodbe Evropske skupnosti), kar pomeni transferje za manj razvite države in regije z namenom dohitevanja bogatejših (Mršnik, 2000, str. 7). Gre torej za zavezo nekakšni finančni izravnavi na ravni Evropske unije. Evropska skupnost se je že ob svoji ustanovitvi zavedala, da ima vsako združevanje gospodarstev tudi regionalne posledice, četudi ekonomska teorija dovoljuje tako možnosti učinkov v smeri večje regionalne konvergence kot tudi večje divergence. Gre za pomembno ugotovitev, da zmanjševanja razlik med regijami ne moremo prepustiti zakonitostim trga. Trg sam po sebi ne vodi do večje regionalne konvergence, marveč razlike med regijami celo poveča (Benko, 1999, str. 52).

Vendar lahko za začetek regionalne politike v Evropski uniji označimo šele ustanovitev Evropskega sklada za regionalni razvoj leta 1975. Evropska unija načrtuje finančna sredstva v

okviru sedemletnih proračunskih obdobj. Z letom 1999 se je zaključilo sedemletno finančno obdobje, v katerem je EU predvidela tudi širitev na srednje in vzhodnoevropske države. V naslednjem finančnem obdobju, ki zajema čas od leta 2000 do 2006 in v katerem bo Unija ohranila dosednji sistem financiranja proračuna, je le-ta predvidela tudi postopno vključevanje držav kandidatk. Zgornja meja lastnih proračunskih prihodkov bo ostala na ravni 1,27 % BDP EU. To pomeni okrog 600 mrd EUR. Pri tem je Komisija izhajala iz ocene povprečne letne rasti realnega BDP okrog 2,5 % za sedanje članice ter 4 % za kandidatke (Benko, 1999, str. 53).

Evropska Komisija bo v novem finančnem obdobju ohranila tudi sedanje ravni izdatkov za strukturno politiko, tj. 0,46 % BDP Evropske unije. Celotni izdatki, ki zajemajo tudi širitev v višini 45 mrd EUR, naj bi za obdobje 2000-2006 znašali okrog 258 mrd EUR. Višina sredstev Strukturnih skladov bo 195 mrd EUR in 18 mrd EUR za Kohezijski sklad, skupaj torej 213 mrd EUR (Benko, 1999, str. 53).

3.2.1. Evropski regionalni sklad

Evropska unija namenja že od samega začetka, od leta 1957, veliko pozornost odpravljanju razlik v stopnji gospodarske razvitosti med njenimi članicami kot tudi razlik med posameznimi regijami znotraj držav članic. Zato spadata regionalna politika in skladi razvoja regij med temeljne cilje Evropske unije. Evropski sklad za regionalni razvoj ima že od svoje ustanovitve za svoj cilj zmanjševanje razlik med regijami v Skupnosti z namenom financiranja investicij v industrijo in storitve, da bi se ustvarila nova delovna mesta oziroma kot zaščita že obstoječim (Horvat, 1999, str. 140).

Irska je bila ob vstopu v Evropsko unijo najmanj razvita država članica, zato je bil velik del sredstev iz Evropskega regionalnega sklada namenjenih njenemu regionalnemu razvoju. Ne samo Irski, temveč vsem svojim članicam namenja Evropska komisija za uresničevanje teh ciljev ogromna sredstva, ki naj bi neposredno vplivala na regionalni razvoj. V obdobju do leta 1994 je za spodbujanje regionalnega strukturnega in kohezijskega razvoja EU namenila nad 64 mrd EUR, v obdobju od leta 1994 do 1999 pa celo 157 mrd EUR. Za naslednje finančno obdobje od leta 2000 do 2006 bo velikost sredstev okoli 258 mrd EUR (od tega 195 mrd EUR Strukturni sklad, 18 mrd Kohezijski sklad), od česar bo 45 mrd EUR namenjenih za širitev Unije (Benko, 1999, str. 54).

3.2.2. Strukturna in kohezijska politika Evropske unije

Osnovni cilji oziroma ciljna področja strukturne in kohezijske politike so:

- Cilj 1: pospeševanje razvoja manj razvitih regij (BDP na prebivalca v obdobju zadnjih treh let manjši od 75 % povprečja EU).

- Cilj 2: pospeševanje razvoja v regijah, ki so v industrijskem zatonu in se srečujejo z visoko stopnjo brezposelnosti.
- Cilj 3: boj proti strukturalni brezposelnosti.
- Cilj 4: večanje zaposlenosti med mladimi.
- Cilj 5a: pospeševanje kmetijstva v okviru reform skupne kmetijske politike, pospeševanje modernizacije in strukturalnih sprememb ribiškega sektorja.
- Cilj 5b: pospeševanje razvoja kmetijskih območij.

Po pridružitvi nordijskih držav Finske in Švedske ter Avstrije leta 1995 je EU dodala novo ciljno področje, in sicer:

- Cilj 6: razvoj regij z ekstremno nizko gostoto prebivalstva.

Za uresničevanje tako zastavljenih ciljev vrača Evropska unija določena finančna sredstva posamezni državi oziroma v njene regije skozi različne sklade in programe, do katerih je posamezna država upravičena glede na merila Evropske komisije. Prvi in najpomembnejši kriterij je primerjanje BDP na prebivalca po kupni moči dane države s povprečjem EU (Benko, 1999, str. 56).

Strukturalna in kohezijska politika Evropske unije se uresničuje v okviru dveh osnovnih skladov (Benko, 1999, str. 56):

- Strukturalni skladi: Evropski sklad za regionalni razvoj ali ERDF, Evropski sklad za tržno in strukturalno politiko v kmetijstvu ali EAGGF, Evropski socialni sklad ali ESF, Finančni instrument za strukturalno politiko v ribištvi ali FIFG. Za pridobitne pomoči iz strukturalnih skladov so upravičene tiste države oziroma regije, katerih BDP na prebivalca je nižji od 75 % povprečja EU.
- Kohezijski sklad: Sredstva kohezijskega sklada so namenjena državam z nacionalnim dohodkom na prebivalca, manjšim od 90 % EU povprečja.

Kohezijski sklad je nastal kot pomoč najrevnejšim državam za doseganje Maastrichtskih kriterijev in pomeni pomemben dodatek k strukturalnim skladom. Do te pomoči so znotraj Evropske unije upravičene Irska, Portugalska, Španija in Grčija. Glavni namen tega sklada je krepitev ekonomske in socialne kohezije Evropske unije.

Če pogledamo, v kakšni meri se je spremenilo stanje v najbolj revnih državah Evropske unije, med katerimi je obravnavana tudi Irska (glej Tab.1, na str. 10) vidimo, da se razlike počasi manjšajo. Lahko torej trdimo, da Evropska unija s svojimi sredstvi resnično prispeva k manjšanju razlik med državami članicami Evropske unije. Največji napredek je kot po pričakovanjih dosegla Irska, najmanjšega Grčija. Irska v proračunskem obdobju 2000-2006 ne

bo več v celoti spadala pod ciljno področje 1, saj je v skladu z evropskimi merili krepko dosegla povprečje 75 %. Vendar pa si Irska prizadeva, da bi čim večje območje – celotni zahodni del – vseeno ostalo deležno višine pomoči v okviru cilja 1, t.j. pospeševanje razvoja manj razvitih regij.

Tabela 1: Bruto domači proizvod na prebivalca v najbolj revnih državah EU (v odstotkih, povprečje Evropske unije je 100)

Država	Leto 1983	Leto 1988	Leto 1992	Leto 1995	Leto 2001
Irska	63,6	65,0	80,2	89,9	118
Španija	70,5	72,4	77,8	76,2	84
Portugalska	55,1	56,5	68,2	68,4	69
Grčija	61,9	59,6	64,5	64,3	65

Vir: Horvat, 1999, str.144; Towards an enlarged EU, 2003.

Čeprav je lahko izpeljevanje neposredne povezave med strukturnimi skladi in gospodarsko rastjo dokaj negotovo, pa strokovnjaki vseeno ne morejo mimo tega. Tako naj bi države, deležne strukturne pomoči ciljnega področja 1, v obdobju 1989-1993 v povprečju dosegle 2,2 % letno rast, brez strukturnih skladov pa bi le-ta znašala zgolj 1,6 % (Horvat, 1999, str. 148). Tabela 2 spodaj kaže, da je bilo v obdobju 1985-1995 opazno določeno razvojno približevanje med državami članicami, pri tem pa je bila zopet najbolj uspešna Irska.

Tabela 2: Bruto domači proizvod na prebivalca leta 1985 in 1995 (indeks za 15 članic Evropske unije je 100)

Država	Leto 1985	Leto 1995	Leto 2001
Luksemburg	123	167	190
Nemčija	116	110	103
Švedska	112	98	102
Francija	111	107	103
Danska	111	114	115
Avstrija	105	112	111
Belgija	103	113	109
Nizozemska	102	104	115
Finska	100	91	104
Italija	100	103	103
Velika Britanija	97	99	101
Španija	69	76	84
Irska	61	95	118
Grčija	60	63	65
Portugalska	54	73	69

Vir: Horvat, 1999, str. 148; Towards an enlarged EU, 2003.

4. UČINKI OZIROMA KORISTI VKLJUČITVE V EVROPSKO UNIJO

Izredno težko je opredeliti dejavnike, ki so vplivali na tako nagel razvoj irskega gospodarstva, prav tako tudi določiti, kako je temu prispevala včlanitev Irske v Evropsko unijo. Večinoma gre za prepletenost med učinki, ki izvirajo iz priključitve, in tistimi, ki so posledica drugih dejavnikov, vendar pa lahko z večjo ali manjšo gotovostjo opredelimo naslednje koristi oziroma pozitivne posledice (učinke) priključitve Irske EU:

4.1. DOSTOP DO PROSTEGA TRGA IN KONKURENCE V EVROPI

Irska se je vključila z namenom zmanjšati oziroma odpraviti ovire trgovanja in mobilnosti prebivalstva kot tudi z namenom obdržati, za Irsko izrednega pomena, povezavo s trgom Velike Britanije. Pristop Irske k Evropski gospodarski skupnosti je sovpadal z izvozno usmerjenim razvojem irskega gospodarstva in nedvomno pozitivno prispeval k njenemu razvoju.

4.2. ZMANJŠANJE EKONOMSKE ODVISNOSTI OD VELIKE BRITANIJE

Kljub temu da je eden od razlogov priključitve ta, da Irska ohrani svojo vez z trgom Velike Britanije, pa je članstvo v Evropski uniji vplivalo na zmanjšanje njene odvisnosti od Velike Britanije. Uvedba evra je bila za Irce nekakšen oddih. Funt je bil eden tistih simbolov, ki jih je Irska podedovala od Velike Britanije, s katero jo veže dvojna nit: prijateljstvo in sovraštvo. Eden izmed razlogov zavisti do vzhodnih sosedov je tudi britanski funt, ki je bil vedno več vreden od irskega. Zdaj tega ni več, ampak so Angleži začeli zavidati Ircem evro in ga nameravajo uvesti tudi sami. Gotovo je, da je uvedba evra Irsko približala Evropi, predvsem zato, ker je osamila Veliko Britanijo.

4.3. IRSKA KOT NAJBLIŽJA TOČKA EU ZDA

Irska se je izkazala kot dobra izhodiščna točka za ameriška podjetja, ki želijo vstopiti na trg Evropske unije. Je najbližje ležeča država Evropske unije Severni Ameriki, tako da je ta gostoljubna, angleško govoreča dežela s svojo strateško lego na zahodni strani Evrope odskočna deska na donosen evropski trg z več kot 370 milijonov prebivalcev.

4.4. NEPOSREDNE TUJE INVESTICIJE

Liberalizacija trgovine je tesno povezana tudi z mednarodno mobilnostjo kapitalskih tokov, kjer so pomembne predvsem neposredne tuje investicije (NTI). Podobno pa ekonomske integracije kot bolj učinkovita oblika liberalizacije trgovine spodbujajo še močnejše tokove NTI. Tako je za Irsko po letu 1973, ko se je vključila v tedanjo EGS, značilna izjemna rast

pritokov NTI, predvsem iz ZDA.

4.4.1. Irska kot ugodna lokacija za tuje neposredne investicije – primerjalne prednosti Irske

Da bi bili v hudi konkurenci med evropskimi regijami uspešni oziroma uspešnejši pri pridobivanju izvozno usmerjenih investicijskih projektov, mora država prejemnica imeti ustrezen program spodbud, predvsem pa tudi stabilno in tujim naložbam naklonjeno prijazno okolje. Ključne privlačnosti so:

4.4.1.1. Nizki stroški in dodatne spodbude

Med prednosti za tuje investitorje na Irskem uvrščajo razmeroma nizke operativne stroške, kot so nakup in najem prostorov, nižji telekomunikacijski stroški in inflacija, ki je nižja od povprečja Evropske unije. Poleg tega IDA ponuja tujim naložbenikom še vrsto drugih ugodnosti, še zlasti če gre za visokotehnološka podjetja. Novoustanovljena podjetja, ki izpolnjujejo pogoje o odpiranju novih delovnih mest in ohranjanju določene stopnje zaposlenosti, so pogosto deležna velikodušnih spodbud in tudi neposrednih dotacij. Irski paket spodbud za tuje investitorje je eden najbolj radodarnih v Evropski uniji, vključuje pa kapitalske dotacije, posojila za nakup nepremičnin, subvencije pri plačilu najemnin, vlaganje v šolanje kadrov, v raziskovanje in razvoj ter ponudbo posojil za nakup tehnologije (Pavšič, 1999, str.49).

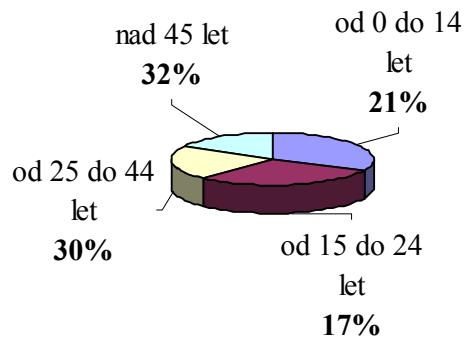
4.4.1.2. Angleško govoreča država

Ker je večina privabljenih investicijskih projektov uspešnih podjetij iz Severne Amerike, daje dejstvo, da je uradni jezik Irske angleščina, pomembno prednost pri izvajanju teh projektov.

4.4.1.3. Visoko izobražena, usposobljena in mlada delovna sila

Na prvem mestu je, po mnenju IDA-e in tujih investitorjev, visoko usposobljena in mlada delovna sila. Irska ima 3,84 milijona prebivalcev, od tega je kar 38 % populacije mlajše od 25 let (glej Sliko 3, na str. 13). Poleg velikega kadrovskega potenciala je le-ta tudi visoko usposobljen (dokončana univerzitetna izobrazba). Dve tretjini vpisanih na univerzah študira tehnične, naravoslovne in poslovne vede. Univerze tesno sodelujejo z gospodarstvom; veliko tehničnih fakultet je lociranih v neposredni bližini tehnoloških parkov ali pa so njihov sestavni del. Prav mlada, izobražena in za visoko tehnologija usposobljena delovna sila, konkurenčni stroški ter ugoden davčni režim največkrat prepričajo podjetja v prid lokaciji na Irskem.

Slika 3: Starostna struktura populacije v Republiki Irski konec aprila leta 2001

Vir: Ireland Vital Statistics, 2002.

Vendar pa to dolgo ni bilo tako. Ko je IDA v zgodnjih sedemdesetih letih začela s privabljanjem naložb iz tujine, je bila za evropske razmere Irska precej zaostala dežela, z ugledom sicer slikovite, a pretežno kmetijske države z omejeno industrijsko infrastrukturo. Z vključitvijo v Evropsko unijo v letu 1973 so se začele spremembe. IDA je začela poudarjati prost dostop na skupni evropski trg (usmerjen predvsem na ZDA) in nizke factorske stroške. Kmalu je spoznala, da za mobilne investicijske projekte zelo težko konkurira samo na podlagi nizkih stroškov poslovanja. Stroški delovne sile so se povišali, postala je bolj usposobljena tudi kot rezultat reforme izobraževalnega sistema. Kljub temu pa se je Irske v začetku osemdesetih še vedno držal ugled države s poceni in slabo usposobljeno delovno silo. Da bi med (potencialnimi) investitorji to zavest spremenili, so novo kampanjo za izgrajevanje imidža Irske kot lokacije za tuje investitorje zasnovali **na mladosti in usposobljenosti delovne sile** kot evropski identiteti (Lukač, 1998, str. 23). Raziskave kažejo, da tuji investitorji ocenjujejo kvaliteto in motivacijsko usmerjeno delovno silo kot dve glavni prednosti Irske. Tudi po podatkih IMD, kjer se ocenjuje učinkovitost vlade tudi po tem, v kakšni meri izobraževalni sistem zadovoljuje potrebe konkurenčnosti države, je Irska na drugem mestu, takoj za Finsko (IMD World Competitiveness Yearbook, 2002, str. 550).

Prebivalstvo Irske je mlajše od povprečja Evropske unije. Trenutno je povprečna starost prebivalstva Irske okoli 30 let, medtem ko je v preostali Evropi večinoma okoli 40 let. Ocenjuje se, da bo razpoložljivost delovne sile tudi v prihodnosti na Irskem največja, kar bo gotovo eden od razlogov za nadaljnji razmah neposrednih tujih investicij. Iz Tabele št. 3 na naslednji strani je razvidno, da je ocenjeni odstotek prebivalstva, mlajšega od 25 let, za leto 2010 kar 35,5 %. To si lahko pojasnimo z nadpovprečno stopnjo rasti prebivalstva v razviti Evropi in svetu, saj znaša za leto 1999 kar 1,1 %. Od evropskih držav ji sledi Nizozemska z 0,7 % stopnjo rasti prebivalstva. Študija Združenih narodov ugotavlja, da število prebivalcev na Irskem narašča dvakrat hitreje od povprečja Evropske unije (Ireland Vital Statistics, 2002).

Tabela 3: Predvidena starost prebivalstva, mlajšega od 25 let v letu 2010

Država	% preb., ml. od 25 let
Irska	35,5
Velika Britanija	31,0
Francija	30,1
Nizozemska	28,7
Portugalska	28,6
Nemčija	24,4
Španija	24,3
ZDA	34,2
Japonska	25,3

Vir: Ireland Vital Statistics, 2002.

Odločilno vlogo so, podobno kot davčni sistem, odigrale **naložbe v izobraževanje**. Irci so od nekdaj veliko vlagali v izobraževanje, vendar je to včasih pomenilo čisto izgubo, saj so se najboljši kadri odseljevali iz Irske. Potem je vlada še bolj okrepila visoko šolstvo in stavila na nove informacijske tehnologije. Iz državne blagajne je veliko sredstev namenjenih za izobraževanje, ob pomoči evropskih skladov pa je vlada ustanovila vrsto tehnoloških šol.

Na Irskem so izobraževalni sistem začeli spreminjati po šolski reformi leta 1967, ko je postalo šolanje na srednjih šolah brezplačno. Redno dodiplomsko izobraževanje za domače študente in študente iz EU je prav tako brezplačno, na višjih ravneh (magisterij in doktorat) pa so šolnine. Na Irskem že od nekdaj prevladuje prepričanje, da je izobraževanje edina zanesljiva naložba v prihodnost. Irska je bila še pred nekaj desetletji razmeroma zaostala država, ki ni nikoli doživela industrijske revolucije. Ker je prevladovala kmetijska proizvodnja (kar 85 % prebivalstva se je preživljalo s kmetijstvom), nima klasične industrijske tradicije, zato se je intenzivno usmerila v razvoj panog, ki zahtevajo veliko znanja, kot so računalništvo, informatika in farmacija (Borovac, 1998, str. 46).

Poleg univerze v Dublinu (znameniti leta 1592 ustanovljeni Trinity College) in Irske nacionalne univerze (NUI), ki ima štiri univerzitetna središča, in sicer NUI Dublin, NUI Cork, NUI Galway in NUI Maynooth, so v zadnjih desetletjih ustanovili še univerzo v Limericku in univerzo mesta Dublin. Poleg univerz deluje na Irskem še deset visokih strokovnih šol (Institutes of Technology), kar je za 3,5 milijona prebivalcev veliko. Irski izobraževalni sistem uvrščajo med najboljše na svetu. Eno zadnjih poročil Mednarodnega inštituta za razvoj managementa ocenjuje irski izobraževalni sistem celo za najboljšega v Evropi, pri čemer izstopa zlasti ugotovitev, da je »idealno opremljen za usposabljanje kadrov na področju razvoja računalniške programske opreme« (Pavšič, 1999, str. 49).

Pomembna značilnost znanstveno-izobraževalnega sistema na Irskem je tesna povezanost znanstveno-izobraževalnih ustanov z industrijo. Ker številne družbe, ki proizvajajo visokotehnološke izdelke, sodelujejo z irskimi univerzami in srednjimi šolami pri oblikovanju učnega programa, so mladi ob koncu študija že usposobljeni za delo (Pavšič, 1999, str. 49).

V okviru visokošolskih ustanov in univerz delujejo tudi inkubatorji novih podjetij (Campus Companies), ki najprej delajo v okviru collega ali univerze (čas določijo na posameznih ustanovah sami, običajno pa je to obdobje od treh do petih let), nato se podjetja osamosvojijo. Ta podjetja tudi po osamosvojitvi ostanejo v tesni povezavi z raziskovalci in inštituti na univerzah in prav ta podjetja so nemalokrat praktična vez med temeljnim in aplikativnim raziskovanjem (Borovac, 1998, str. 46).

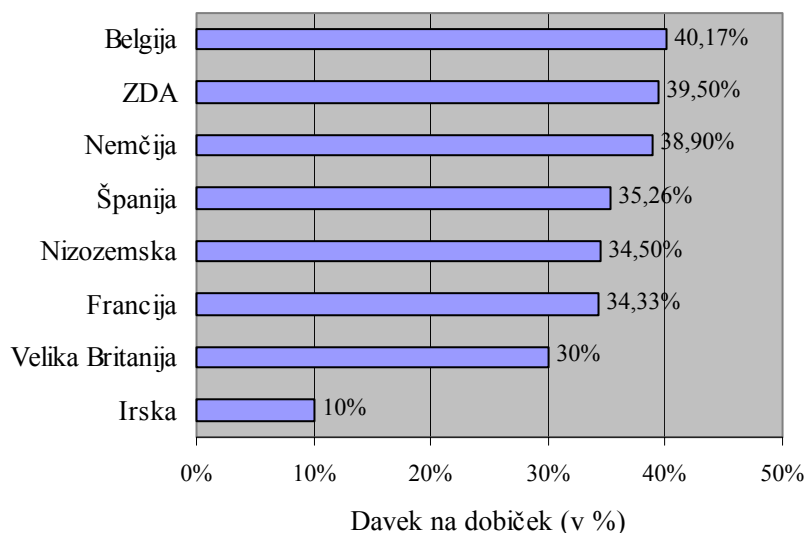
Raziskovalna dejavnost na Irskem je izredno prepletena med univerzami, inštituti, malimi in velikimi podjetji ter državnimi agencijami, ki sofinancirajo določene projekte. Na področju raziskovanja so štiri agencije in med njimi je najpomembnejša Forbairt oz. Enterprise Ireland (po združitvi z drugo agencijo), kjer so spodbujanje razvoja razdelili na štiri glavna področja: za podjetništvo in razvoj podjetij, za tehnološke raziskave, znanost in tehnologijo ter administracijo. Poleg tega skrbijo za financiranje visokih strokovnih šol, delajo na področju mednarodnih programov, skrbijo za zbiranje prepotrebnih poslovnih informacij, ukvarjajo se z razvojem naprednih tehnologij, imajo precej razvito svetovanje in skupaj s podjetji sofinancirajo štipendije za mlade raziskovalce. Pomemben podatek je, da 75 % sredstev pridobijo iz sodelovanja z EU. Konec 90-ih so na pobudo vlade začeli financirati tista tehnološka področja, v katera je bilo na univerzah in v podjetjih premalo vlaganj v raziskovanje – gre za programe naprednih tehnologij (PATs – Programmes in Advanced Technology), s katerimi želijo po eni strani pomagati industriji, da pride do novih tehnologij, da bi bila bolj konkurenčna, na drugi strani pa želijo privabiti domače in tuje investitorje za vlaganje denarja v zahtevna tehnološka področja, ki bi spodbudila nastanek novih podjetij. Ti programi so bili ustanovljeni predvsem na področju biotehnologij, raziskovanja novih materialov, optičnih raziskav, raziskav na področju strojništva, softwara in digitalnih tehnologij. PATs so tako partnerji med vlado, univerzami, razvojnimi agencijami in industrijo (Borovac, 1998, str. 46).

4.4.1.4. Nizek davek na dobiček

Leta 1981 je bil uveden 10 % davek na dobiček v industrijski proizvodnji in storitvah, ki je bil prvotno zagotovljen do leta 2010. Le-ta pomeni eno najpomembnejših spodbud za privabljanje tujih naložb na Irsko, saj pomeni najnižjo stopnjo davka na dobiček za proizvodna in storitvena podjetja v Evropski uniji, medtem ko znaša povprečje v Evropski uniji 35 %. Raziskava, opravljena med 350 multinacionalnimi podjetji iz Evrope, ZDA, Kanade, Hong Konga in Japonske, je pokazala, da je prav irska desetodstotna stopnja davka na dobiček zanje najpomembnejša med davčnimi spodbudami, ki jih nudijo države EU

(Lukač, 1998, str. 35). Od 1. januarja 2003 dalje znaša davčna stopnja za dobičke v vseh sektorjih, vključno s proizvodnjo in mednarodnimi storitvami, 12,5 % (Ireland Vital Statistics, 2003). Na reinvestirani del pa se davek sploh ne plačuje (Pavšič, 1999, str. 49).

Slika 4: Davek na dobiček (za proizvodna in storitvena podjetja)

Vir: Ireland, IDA, Why Ireland, 2002.

Dovoljenje za omejitev obdavčitve podjetij na deset odstotkov je imelo čudežne posledice. Zato so tudi na tem mestu dovolim trditi, da je Evropska unija s tem posredno zelo vplivala in pripomogla k uspešnem gospodarskem razvoju. Nizka obdavčitev je omogočila privabljanje neposrednih tujih investicij, ki pa pomenijo glavno gonilo razvoja irskega gospodarstva.

Skupaj se je podalo na otok 1.117 podjetij, od tega 465 ameriških. Na Irsko odpade 40 % ameriških naložb v Evropi. Vezi so tako tesne, da se nekateri sprašujejo, ali je Irska evropska država ali privesek Združenih držav (Keltski tiger se je preobjedel enolončnice, 2000, str. 69). Avtor neznan!

4.4.1.5. Infrastruktura

Irska ima devet pristanišč, dobro razvito železniško in cestno omrežje, ima tri mednarodna in pet regionalnih letališč, s katerih so pogoste in redne letalske linije s celinsko Evropo (npr. samo v Veliko Britanijo leti dnevno preko 100 letal, polovico od teh v London) ter ZDA in Kanado. Odlična telekomunikacijska mreža, v katere razvoj in posodobitev je bilo v zadnjih nekaj letih vloženi preko 5 milijonov USD, je v celoti digitalizirana ter z direktnimi optičnimi vlakni povezana z Evropo in ZDA. Velja za eno najbolj razvitih in konkurenčnih telekomunikacijskih infrastruktur v Evropi. Za svoje uporabnike ponuja raznovrstne storitve,

za velike uporabnike so na voljo precejšnji količinski popusti, obenem pa vlada zavezanost, da bodo stroški teh storitev ostali konkurenčni, posebno še stroškom v državah, ki za Irsko pomenijo konkurenco pri pridobivanju tujih neposrednih investicij. Z vlaganjem in razvojem telekomunikacij so identificirali tržno nišo v storitvah telemarketinga, kar Irski omogoča izvoz informacijskih storitev (Lukač, 1998, str. 24).

Poleg tega ima IDA po vsej državi v lasti ali najemu zemljišča, na katerih je zgradila standardizirane industrijske objekte z vso pripadajočo infrastrukturo. Ti objekti so na voljo tujim podjetjem za odkup, zakup ali najem (Lukač, 1998, str. 24).

4.4.1.6. Podpora vlade

Vlada v celoti podpira IDA-o pri oblikovanju in izvajanju nacionalne politike investiranja iz tujine. Tudi s pravnega vidika je Irška zelo odprta država, saj ima enega izmed najliberalnejših režimov do tujih vlaganj. Za tuja podjetja, ki želijo investirati, ni posebnih omejitev, pravni postopki so hitri, pregledni in preprosti. Kot sem že omenila, je bil leta 1981 uveden 10 % davek na dobiček iz industrijske proizvodnje, ki je tudi najnižji v EU (Lukač, 1998, str. 24).

Industrijska razvojna agencija, IDA Ireland (ang. Industrial Development Agency), je eno najpomembnejših ustanov v ozadju ugodnih kazalcev irskega gospodarstva. IDA že 30 let korenito posega v industrijsko razvojno politiko s spodbujanjem tujih naložb na Irskem. Tuje naložbe privablja z nepovratnimi sredstvi, svetovanjem in drugimi spodbudami. Zaposluje 800 ljudi, od katerih jih 280 dela v uradu za promocijo tujih naložb in gospodarstva, ki ima predstavništva v 15 poslovnih središčih po svetu. V minulih nekaj letih je IDA s preišljeno in učinkovito kampanjo, s katero je uspela pritegniti zanimanje in vlaganja družb, ki razvijajo najsodobnejšo visoko tehnologijo, odprla vsako leto povprečno 12.000 novih delovnih mest (Pavšič, 1999, str. 49).

4.4.1.7. Irška podjetja kot dobavitelji tujim podjetjem

Da bi tuje investicije koristile razvoju nacionalnega gospodarstva, se morajo integrirati v nacionalno gospodarstvo. Tako tuja kot tudi domača podjetja so že nekaj desetletij stimulirana s programi spodbud v okviru nacionalnega programa povezovanj, da med seboj sodelujejo. Tako npr. tuje podjetje išče svoje dobavitelje med domačimi podjetji namesto v uvozu. Razvita je močna podporna baza podjetij, ki zadovoljujejo stalno spreminjajoče se potrebe multinacionalnih podjetij (Lukač, 1998, str. 25).

4.4.1.8. Dostop do trga EU

Značilnost irske politike privabljanja tujih naložb je tudi izvozna naravnost, predvsem na trge Evropske unije. Prost dostop do 370 milijonskega trga Evropske unije je pomemben dejavnik pri odločanju o lokaciji investicije, še posebej pa to velja za ameriška in japonska podjetja.

Zaradi velikega zanimanja tujcev za vlaganja ima država zelo selektiven odnos do njih in dovoli le tista, ki zagotavljajo zahtevno in čisto tehnologijo. »Irsko hočemo ohraniti zeleno in čisto,« je poudaril David Hogan, vodja projekta »Informacijska družba« pri vladni agenciji Shannon Development, ki je že več kot tri desetletja vodilna irska regionalna razvojna organizacija (Pavšič, 1999, str. 49).

4.5. DENARNE POMOČI EU

Irska je nedvomno država, za katero je mogoče trditi, da si je iz vstopa v Evropsko unijo leta 1973 znala skovati največ kapitala. V resnici je veliko kapitala pridobila iz strukturnih in regionalnih skladov Evropske unije, s katerimi ji je uspelo svoje gospodarstvo spremeniti v najhitreje rastoče v petnajsterici. Kot tipično kmetijska država je dobro izkoristila dva paketa tako imenovanih strukturnih skladov Evropske unije, ki so na voljo članicam, predvsem pa je izredno velik neto prejemnik nadomestil iz kmetijskega sklada Evropske unije. Samo iz obeh strukturnih skladov naj bi se v tem desetletju v celoti steklo okoli 12 milijard ECU (Pavšič, 1999, str. 49).

Transferi s strani Evropske unije oziroma njenih skladov so prav gotovo prispevali k irskemu uspehu, vendar pa še vedno v celoti ne pojasnjujejo takšnega uspeha. Pomembno je ločiti dva učinka pri analizi vpliva strukturnih skladov (Begg, 1999, str. 22):

- prvi je takojšnji učinek nepovratnega transfera na dohodek Irske, ki pomeni povečanje letnega;
- drugi je dinamični učinek transfera, ki lahko s povečanjem javnih investicij vodi k porastu stopnje rasti .

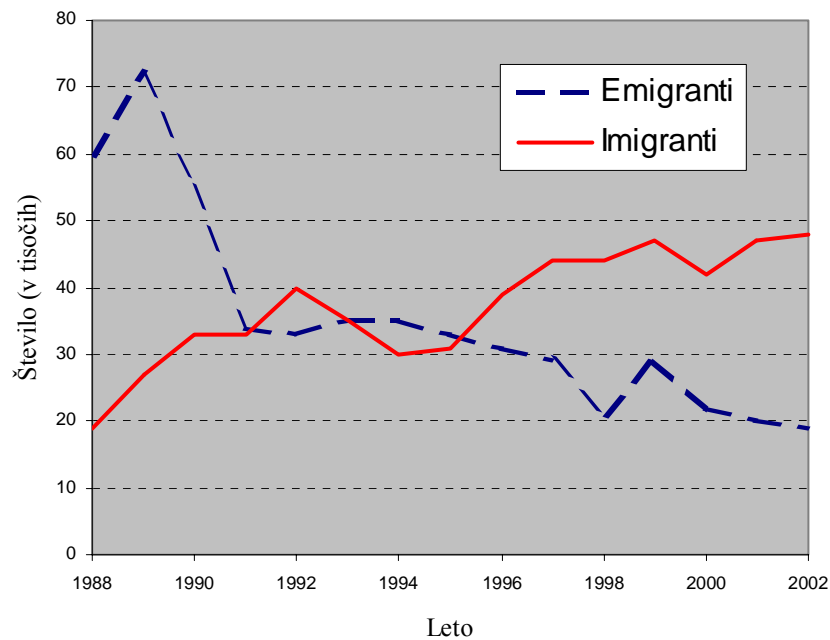
4.6. MIGRACIJE

Zaradi gospodarskega razcveta, optimizma in dinamičnosti irske družbe se v zadnjih letih čedalje več irskih izseljencev in njihovih potomcev vrača v svojo domovino. Tako se na Irsko, ki je bila nekdanj izjemno emigrantska država, v zadnjih letih več ljudi priseljuje, kot jih odhaja (glej Sliko 5, na str. 19). Po podatkih ministrstva za zunanje zadeve je po svetu razseljenih okoli 70 milijonov Ircev, od tega jih je kar 40 milijonov v ZDA. Poleg tega veliko Ircev živi v

Avstraliji, kjer je celo 40 % prebivalstva irskega rodu, mnogi pa so se izselili tudi v Veliko Britanijo, Kanado in Novo Zelandijo (Pavšič, 1999, str. 49).

Tradicionalno so se izseljevali predvsem mladi in izobraženi Irci, sedaj pa so tisoči učiteljev, zdravnikov in inženirjev odločeni ostati v svoji domovini. Njihova prisotnost je odločilna za ohranitev stabilnosti in raznovrstnosti delovne sile (Pavšič, 1999, str. 49).

Slika 5: Migracije irskega prebivalstva

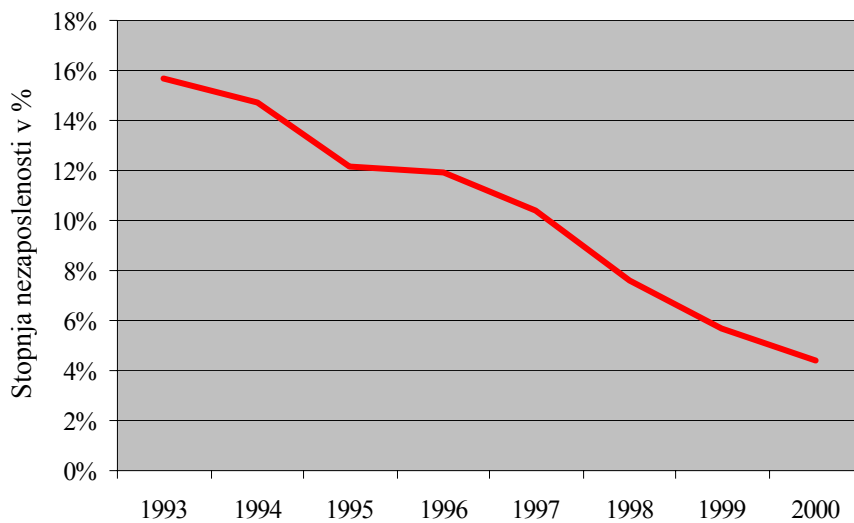
Vir: CSO; Population and migration estimates, 2003.

Na področju priseljevanja čaka Irsko manjša revolucija, saj priseljevanje Ircev, ki so razpršeni po svetu, ne bo zadostovalo za potrebe po delovni sili na Irskem. V državo bo vsako leto prišlo okoli 20.000 povratnikov (Pavšič, 2000, str. 69), vendar pa se bo morala Irska odpreti tudi drugim imigrantom. Prvič v zgodovini je vlada napovedala podelitev 200.000 vizumov tujcem v obdobju sedmih let. To bo za Irsko pomenilo revolucijo zaradi dveh dejstev; kot prvo bo to psihološki šok za Irce, ki jih je tri stoletja zaznamovalo izseljevanje milijonov prebivalcev in kot drugo gre za državo s 85 % katoličanov, kjer se ima četrtina prebivalcev za rasiste. Ravno zato utegne postati priseljevanje največji politični in gospodarski izziv jutrišnjega dne.

4.7. BREZPOSELNOST

Podružnice multinacionalk zaposlujejo približno 108.000 ljudi, vsaj še enkrat toliko Ircev pa je dobilo delo v drugih podjetjih ali storitvenih dejavnostih. Brezposelnost, nekoč največji problem v državi, saj je po letu 1960 izgubila kar pol milijona delovnih mest v kmetijstvu in še na tisoče v tradicionalnih industrijskih dejavnostih, kot so tekstilna in čevljarska industrija ter žganjekuha, je krepko upadla (Pavšič, 1999, str. 49). Medtem ko je stopnja brezposelnosti pred dvema desetletjema presegala 20 odstotkov in je še leta 1996 znašala 11,9 odstotka, kar je bila poleg Španije najvišja stopnja brezposelnosti v državah Evropske unije, je v zadnjih letih upadla na 4,4 odstotka in ne presega povprečne stopnje brezposelnosti Evropske unije (Kennedy, 2001, str. 125) (glej Sliko 6, spodaj).

Slika 6: Stopnja nezaposlenosti na Irskem za leta 1993-2000

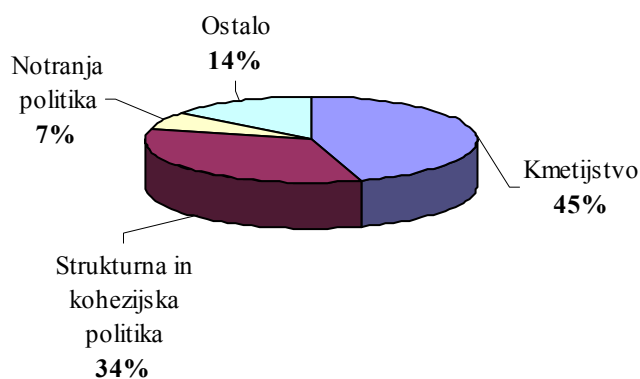
Vir: Kennedy, 2001, str. 125.

5. VPLIV STRUKTURNE POLITIKE NA RAZVOJ SOCIALNE IN EKONOMSKE KOHEZIJE IRSKE ZA OBDOBJE 1989-1999

Ob vključevanju v Evropsko unijo so bile Irska, Grčija, Španija in Portugalska njene najrevnejše članice ter so izrazito zaostajale v razvoju za drugimi članicami. Po vstopu so se stvari začele premikati na bolje. Od osemdesetih let dalje so se vrzeli v primerjavi s preostalim delom Unije zmanjšale za petino (Regije ključne za razvoj, 2002, str. 5). K tolikšnemu napredku so bistveno pripomogla sredstva, ki so jih te države uspešno pridobivale iz strukturnih skladov in kohezijskega sklada v okviru regionalne politike Evropske unije.

Eden od dejavnikov, za katerega lahko trdimo, da je v zadnjem desetletju vplival na razvoj irskega gospodarstva, je regionalna politika Evropske unije. Le-ta je s finančno pomočjo in strokovnim usmerjanjem pripomogla k razvoju gospodarstva Irske. Kako pomembna je regionalna politika v EU, pove dejstvo, da je v proračunu za te namene rezervirana kar tretjina vseh sredstev (glej Sliko 7, spodaj).

Slika 7: Proračun Evropske unije 2003

Vir: K.A., 2002, str. 7.

V tretjem delu smo podrobneje analizirali, kako Evropska unija vodi svojo regionalno politiko ter kakšen je njen namen. Na tem mestu se bomo osredotočili na učinke (na vrsto ter na njihovo velikost) te strukturne politike na gospodarstvo Irske. Analiza se naslanja na študijo Evropske unije o regionalnem razvoju, ki je bila narejena z namenom, da se oceni delo Evropske komisije. S pomočjo neodvisnih strokovnjakov so ocenjeni učinki strukturnih intervencij za vsako državo članico Evropske unije (Regional development studies, 1997, str. 1).

Analiza je sestavljena iz štirih področij, in sicer so to:

- predstavitev glavnih problemov kohezije v socialno-ekonomskem kontekstu in izzivi, s katerimi sta se morali soočiti Evropska unija in Irska,
- analiza finančne pomoči Evropske unije, ki vključuje načine financiranja in razporeditev sredstev glede na glavna področja intervencije,
- analiza rezultatov in učinkov strukturnih skladov in kohezijskega sklada ter
- analiza prispevka Evropske unije k razvoju.

Glede na cilje in področja se zgoraj omenjena analiza deli na dve obdobji programiranja (ang. Programming periods) oziroma na proračunsko obdobje od leta 1989 do leta 1993 ter na proračunsko obdobje od leta 1994 do leta 1999.

5.1. SOCIALNO – EKONOMSKA POVEZANOST IN IZZIVI KOHEZIJE

Irska je ena izmed samo treh držav članic, ki so imele v celotnem obdobju 1989-1999 status popolnega kritja glede na cilj 1 (pospeševanje razvoja manj razvitih regij). Ta status odseva vrsto dolgoročnih in globoko zasidranih ekonomskih šibkosti Irske, ki se je še poslabšal z vrsto problemov na obrobni območjih države. V obravnavanem obdobju lahko vidimo pomembna izboljšanja in napredek v makroekonomskem stanju Irske. K takšnemu preobratu so v veliki meri prispevala sredstva strukturnih skladov Evropske unije.

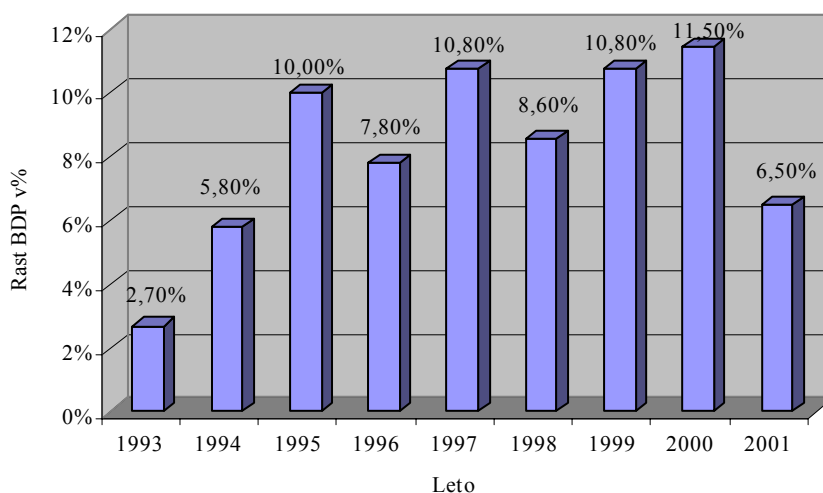
5.1.1. Gospodarska struktura in makroekonomska slika

Irski BDP na prebivalca je leta 1988, pred začetkom prvega obdobja načrtovanja in izvajanjem strukturne politike, znašal le 64,1 % povprečja Evropske unije. Vrsta makroekonomskih kazalnikov, kot so npr. rast bruto domačega proizvoda, stopnja nezaposlenosti, proračunski primanjkljaj, kažejo, da je bilo makroekonomsko stanje v obdobju 1984-1988 slabše od povprečje dvanajsterice EU. Inflacija je bila nekoliko nižja od povprečja EU, vendar zanemarljivo nižja, medtem ko je bila stopnja nezaposlenosti, kljub relativno majhni udeležbi na trgu dela in emigraciji, druga najvišja v Evropski uniji. To je bil odraz dolgoročnega neuspeha rasti zaposlenosti v industriji in storitvah, da bi usklajeno naraščala z naglo rastjo delovne sile ter z odhajanjem delovne sile iz kmetijstva v druge sektorje. Tudi nivo investicij privatnega sektorja je bil prenizek .

Različni dejavniki so prispevali k dolgoročnim gospodarskim problemom Irske v času do leta 1988. Nekateri so izvirali iz slabe infrastrukture in izobraževalnega sistema; drugi dejavniki so bili visoka stopnja javnega dolga, neučinkovit davčni sistem ter sistem socialne varnosti; obstajale so tudi politične ovire za reformo teh sistemov, hkrati pa so sindikati vplivali na povišanje stroškov dela na nivo, ki je povzročil nekonkurenčnost gospodarskih panog.

Poznejši preobrat je bil dramatičen, saj je Irska je v prvem obdobju (1989-1993) dosegla najvišjo rast bruto domačega proizvoda med tedanjimi članicami EU. V primerjavi z 1,7-odstotno povprečno rastjo Evropske unije je znašala povprečna rast irskega BDP-ja 5-odstotkov. Tudi stopnja inflacije, plačilna bilanca in proračunski primanjkljaj glede na BDP so bili boljši od povprečja EU. Po letu 1993 je Irska nadaljevala z doseganjem visoke stopnje rasti bruto domačega proizvoda; povprečna stopnja rasti BDP-ja je tako v letu 1994 znašala 6,7 %, medtem ko v letu 1995 7,8 % (glej Sliko 8, spodaj).

Slika 8: Rast bruto domačega proizvoda Irske (glede na prejšnje leto)

Vir: Ireland, UNECE; Trends in Ireland, 2002.

Napredek v zniževanju stopnje nezaposlenosti je bil slabši zaradi rasti delovne sile, nizke intenzivnosti v zaposlenosti glede na rast le-te ter zaradi učinkov emigracije zaradi depresije na trgu dela drugje po Evropi. Nezaposlenost se je v obdobju od leta 1993 do leta 1995 znižala s 15,6 % na manj kot 13 %. Ta trend zniževanja nezaposlenosti se je nadaljeval; tako je v letu 2000 nezaposlenost na Irskem dosegla manj kot 5 % stopnjo (Kennedy, 2001, str. 125).

Kmetijstvo na Irskem ostaja pomembna panoga, na kar kaže tudi podatek, da je kmetijstvo zaposlovalo kar 10,8 % celotne delovne sile v letu 1996, medtem ko v letu 2001 kar 7 % irske delovne sile (IDA Quick facts, 2002). Skupaj s prehransko industrijo kmetijstvo prispeva 40 % k neto izvozu Irske (kmetijstvo samo prispeva 10 %). Industrija je tako v letu 1993, kot tudi v letu 2001 zaposlovala 29 % aktivne delovne sile in je, za razliko od drugih članic, dosegala rast v zaposlenosti v tem sektorju. Storitveni sektor je zaposloval v letu 1993 nekoliko manj kot 60 % populacije, zaposlenost v tem sektorju pa prav tako narašča.

5.1.2. Problemi kohezije

Problemi kohezije so v največji meri povezani s štirimi področji, ki so bila identificirana v prvem obdobju, med katerimi so bila nekatera prenesena tudi v drugo obdobje:

a) Kmetijstvo, ribištvo, gozdarstvo, turizem in razvoj podeželja

Veliko ruralnih (obrobnih) območij je utrpelo precejšen odliv delovne sile ter absolutno znižanje populacije zaradi problemov nizkih dohodkov in pomanjkanja alternativnih možnosti, ki bi nadomestile izgubljene primarne aktivnosti. Kmetijstvo ostaja močno odvisno od živinoreje; delovna sila se stara, hkrati pa ima ta sektor vrsto problemov zaradi neučinkovitosti.

Ribištvo in sorodne aktivnosti, kljub slabši razvitosti, igrajo pomembno vlogo v gospodarstvu številnih obalnih območij in v ohranjanju družbe. Možnost razvoja novih dejavnosti so omejevale neustrezna infrastruktura, pomanjkanje alternativnih možnosti gospodarjenja ter odseljevanje delovne sile s teh področij.

Gozdarstvo je razvijajoče se področje s pomembnim potencialom za oblikovanje novih delovnih mest. Delež gozdnih površin zajema približno 6 %, kar je precej pod povprečjem EU.

Turizem zagotavlja pomemben in rastoč vir prihodkov (donosa) bruto domačega proizvoda Irske (7 % v letu 1993). K pomembnosti turizma za Irsko prispeva tudi dejstvo, da ta sektor nudi delovna mesta na območjih, kjer je težko razviti kakšne druge možnosti zaposlovanja. Ta sektor vseeno ostaja zelo sezonski in razdrobljen.

Ključni vidik za turizem Irske je okolje. Omejena industrializacija Irske pomeni, da so na splošno zagotovljeni standardi Evropske unije glede kvalitete zraka, vsaj zunaj Dublina ter Corka. Vendar pa so zaznavni problemi v upravljanju z odpadki; se posebej s tistimi, ki onesnažujejo kmetijska območja.

b) Industrija in storitve

Rast v proizvodnji je bila vidna le v nekaterih sektorjih, med temi je bila največja v sektorju elektronike in programske opreme. Obstajal je močan razkorak med pomembnim, dobičkonosnim in produktivnim tujelastniškim sektorjem ter med relativno neučinkovitim in nekonkurenčnim domačim sektorjem. Domači sektor je trpel za nizko produktivnostjo ter zaradi slabega upravljanja, trženja in zaradi slabosti proizvodov. Raven naložb v raziskave in razvoj je bila zelo nizka, trend investicij je bil v upadu, za obstoječo tehnologijo pa bi se lahko

rekli, da je bila slaba.

Sektor storitev (brez turizma) je imel prav tako nekatere slabosti. V nasprotju z mednarodnimi izkušnjami, je rast sektorja upadala, zato je bila identificirana potreba po bolj podjetnem in konkurenčnejšem domačem sektorju storitev.

c) Obrobna območja

Obrobna območja Irske so imela slabo razvito notranjo transportno mrežo, kar je vplivalo na daljši čas transporta ter na višje stroške, hkrati pa je bil oviran razvoj izvoznih trgov ter proces konkurence. Na začetku prvega obdobja so se nekatera najpomembnejša »okna v svet«, kot npr. letališče Dublin, soočila z omejeno kapaciteto. Irska je imela najslabšo kvaliteto cest v Evropski uniji. Tudi železniška mreža je čutila posledice zelo nizkih investicij v transportno infrastrukturo. Dublinska regija je trpela oziroma še vedno trpi zaradi velikih problemov s preobljudenostjo. Omejenost notranjega transportnega sistema je še povečevala probleme obrobni območij, še posebej na zahodu Irske.

Maloštevilnost prebivalstva in nizke investicije v zagotavljanje javnih storitev so vplivale na razpoložljivost, kvaliteto in stroške teh storitev. Javne storitve kot so npr. telekomunikacijske in poštne storitve, so bile med najdražjimi v EU, medtem ko je bil delež prebivalstva priključen na kanalizacijsko in vodovodno omrežje razmeroma nizek v primerjavi z drugimi članicami. Obrobna območja so razpolagala z omejeno razpoložljivostjo virov energije, kar je pomenilo visoko odvisnost od uvožene energije.

d) Človeški viri

Irska je imela leta 1994 nenavadno visok odstotek mladih ljudi, kar četrtno populacije so namreč predstavljali ljudje s starostjo pod 25 let (povprečje EU je bilo 16 %). Takšna demografska struktura, skupaj s prostorskimi problemi na nekaterih področjih izobraževalnega oziroma šolskega sistema, relativno nizka raven izobrazbe večine delovne sile ter problemi z nezaposlenostjo so povzročili, da so postale investicije v človeški kapital predmet resne zaskrbljenosti.

Velik delež mladih ljudi se je izobraževal na tretji stopnji, kljub temu pa jih je okoli 20 % zapustilo šolo z zelo slabimi kvalifikacijami. Problemi »pod-standardnega« izobraževanja, prezgodnje prenehanje izobraževanja ter nizka raven strokovnega znanja so vplivali na pomemben del delovne sile. Vsi ti dejavniki so bili močno povezani s socialno deprivacijo in ter so pomenili tudi enega izmed razlogov za dolgoročno nezaposlenost. Leta 1993 je bilo 59 % vseh nezaposlenih brez zaposlitve 12 mesecev ali več. Kombinacija problema sposobnosti in večšin, demografskih dejavnikov in omejenih gospodarskih možnosti je bila razlog, da je bilo v tistem času nezaposlenih skoraj četrtna vseh delovno aktivnih mladih ljudi.

Dejavniki izobraževanja in usposabljanja, skupaj z omejenimi gospodarskimi možnostmi, so pripomogli k dejstvu, da je imela Irska najnižji delež delovne populacije glede na druge države v Evropski uniji in enega najnižjih odstotkov ženske delovne populacije. To je vsekakor pomenilo pomembno izgubo v gospodarskem potencialu.

5.2. ANALIZA FINANČNE POMOČI EU

5.2.1. Obseg finančne pomoči Evropske unije

Skupni znesek finančne pomoči iz strukturnih skladov je v obdobju 1989-1993 znašal 4,5 milijarde (mrd) ECU, v obdobju 1994-1999 pa 5,6 mrd (glej Tab. 5a in 5b, na str. 29). Če upoštevamo tudi javni in privatni sektor, je znašala vsota celotne intervencije Evropske unije 10,3 mrd ECU. Poleg tega je Irska v letu 1993 prejela 144,4 milijonov ECU iz kohezijskega sklada ter 1,3 mrd ECU v obdobju 1994-1999.

V drugem obdobju so bili letni transferi, vključujoč sredstva iz kohezijskega sklada in pobud Skupnosti, enaki 2,8 % bruto domačega proizvoda (1994) Irske, kar predstavlja enega relativno največjih transferjev Evropske unije v državo članico (po velikosti za transferji Portugalski in Grčiji). Skupni znesek intervencije (tako s strani Evropske unije kot države same) je znašal v drugem obdobju okoli 5 % bruto domačega proizvoda (1994).

Evropska investicijska banka (EIB)

Posojila EIB so v obdobju 1989-1993 znašala 500 milijonov ECU (po cenah iz leta 1989). Skupni znesek posojil je presegal 1,3 mrd ECU, od česar je bila polovica povezana s sredstvi Evropske unije, medtem ko je bilo v obdobju 1994-1999 Irski namenjenih 1,8 mrd ECU posojil EIB. V prvem obdobju so bila posojila EIB namenjena projektom, povezanim z energijo (29 % vseh sredstev), transportom (29 %), telekomunikacijami (15 %), ostalo infrastrukturo (14 %), produktivnim okoljem (10 %) ter projektom poklicnega usposabljanja (5 %). V letih 1994 in 1995 so bila posojila večinoma usmerjena v transport in industrijo.

5.2.2. Kanali financiranja s strani Evropske unije

Iz Tabel 4a in 4b na strani 27 so razvidne intervencije EU in viri financiranja za vsako proračunsko obdobje, prav tako je prikazana rast pomoči v obeh obdobjih. Velik delež pomoči, prejete iz Evropskega socialnega sklada (ESF), odraža pomembnost človeških virov in probleme trga delovne sile, ki smo jih že obravnavali. Tudi delež pomoči Evropskega sklada za tržno in strukturno politiko v kmetijstvu (EAGGF) je relativno pomemben ter tako odraža pomembnost kmetijskega sektorja.

Tabela 4a: Analiza intervencije glede na cilj in vir financiranja v obdobju 1989-1993

mrd ECU, tekoče cene

	Skupaj	Celotni javni izdatki	Celotna sred. iz strukturnih	ERDF	ESF	EAGGF	Drugo	Celotni državni izdatki	Privatno financiranje	Posojila EIB
	1(2+9)	2(3+8)	3(4+5+6+7)	4	5	6	7	8	9	10
Cilj 1	10.252	7.382	4.460	1.966	1.681	762	51	2.922	2.870	1.333
Kohezijski sklad ²	166	166	144				144	22		
Skupaj	10.418	7.548	4.604	1.966	1.681	762	195	2.944	2.870	1.333
Pobude skupnosti	643	569	297	242	41	13	0	273	74	
Celotna vsota	11.061	8.117	4.901	2.208	1.722	775	195	3.216	2.944	1.333
- letno povprečje	2.212	1.623	980	442	344	155	39	643	589	267
- letno povpr./povpr. BDP (89-93)	6,00%	4,40%	2,66%	1,20%	0,93%	0,42%	0,11%	1,74%	1,60%	0,72%

Tabela 4b: Analiza intervencije glede na cilj in vir financiranja v obdobju 1994-1999

mrd ECU, cene iz leta 1994

	Skupaj	Celotni javni izdatki	Celotna sred. iz strukturnih	ERDF	ESF	EAGGF	FIFG / kohezijski sklad	Celotni državni izdatki	Privatno financiranje	Posojila EIB
	1(2+9)	2(3+8)	3(4+5+6+7)	4	5	6	7	8	9	10
Cilj 1	10.833	7.955	5.620	2.562	1.953	1.058	47	2.335	2.428	1.800 ³
Kohezijski sklad	1.530	1.530	1.301				1.301	229		
Skupaj	11.913	9.485	6.921	2.562	1.953	1.058	1.348	2.564	2.428	
Pobude skupnosti	1.164	1.019	482					537	145	
Celotna vsota	13.077	10.504	7.403	2.562	1.953	1.058	1.348	3.101	2.573	
- letno povprečje	2.180	1.751	1.234	427	326	176	225	517	429	
- letno povpr. / povpr. BDP (94-99)	4,98%	4,00%	2,82%	0,97%	0,74%	0,40%	0,51%	1,18%	0,98%	

Vir: European Commission, Regional development studies, 1997, str. 7.

² Leto 1993

³ Cene so iz leta 1993

5.2.3. Področja intervencij EU

Okvir pomoči Skupnosti (ang. Community Support Framework oziroma CSF) je v prvem obdobju vplival na znatno povečanje javnih izdatkov glede na raven le-teh pred letom 1989. Na osnovi problemov, opisanih pod točko 5.1.2. tega poglavja, je bil CSF strukturiran glede na štiri prioritete: kmetijstvo, ribištvo, gozdarstvo, turizem in razvoj podeželja; industrija in storitve; ukrepi za nadomestitev učinkov obrobni območij ter človeški viri. CFS-ovi ukrepi so bili oblikovani v okviru dvanajstih operativnih programov.

V drugem obdobju je CSF bil usmerjen na štiri strateške cilje z devetimi operativnimi programi. Ti cilji so zajemali:

- okrepitev produktivnosti,
- investiranje v infrastrukturo z namenom povečati konkurenčnost gospodarstva,
- razvoj sposobnosti in veščin za zadovoljevanje potreb produktivnih sektorjev ter
- vpeljavo pobud za potencialni lokalni razvoj.

K dosegu teh ciljev je pripomogel znaten porast ne-sofinanciranih domačih javnih izdatkov za dosegu teh strateških ciljev od leta 1994 naprej.

Tabeli 5a in 5b na strani 29 kažeta analizo sredstev EU v obeh obdobjih po področjih intervencije. V drugem obdobju se je v primerjavi s prvim obdobjem na račun zmanjšanja izdatkov za infrastrukturo in okolje povečal delež izdatkov za človeške vire ter tehnično pomoč. Sprememba v strukturi sredstev strukturnih skladov je bila še toliko bolj zaznamovana zaradi povečane vloge kohezijskega sklada v financiranju infrastrukture in večjih okoljevarstvenih projektov.

Tabela 5a: Analiza skupnih sredstev Skupnosti glede na cilj in kategorijo intervencije (MECU / %) v obdobju 1989-1993

	Cilj 1	Kohezijski sklad	Skupaj
Infrastruktura			
- strukturna sredstva	1.027	86	1.113
- delež v celotnih sredstvih (v %)	23,0	60,6	24,2
Produktivno okolje			
- strukturna sredstva	1.491		1.491
- delež v celotnih sredstvih (v %)	33,4		32,4
Človeški viri			
- strukturna sredstva	1.695		1.695
- delež v celotnih sredstvih (v %)	38,0		36,8
Okolje			
- strukturna sredstva	210	56	266
- delež v celotnih sredstvih (v %)	4,7	39,4	5,8
Tehnična pomoč			
- strukturna sredstva	37		37
- delež v celotnih sredstvih (v %)	0,8		0,8
Skupaj			
- strukturna sredstva	4.460	142	4.602
- delež v celotnih sredstvih (v %)	100,0	100,0	

Tabela 5b: Analiza skupnih sredstev Skupnosti glede na cilj in kategorijo intervencije (MECU / %⁴) v obdobju 1994-1999

	Cilj 1	Kohezijski sklad	Skupaj
Infrastruktura			
- strukturna sredstva	1.035	665	1.700
- delež v celotnih sredstvih (v %)	18,4	51,1	24,6
Produktivno okolje			
- strukturna sredstva	1.831		1.831
- delež v celotnih sredstvih (v %)	33,4		32,4
Človeški viri			
- strukturna sredstva	2.470		2.470
- delež v celotnih sredstvih (v %)	43,9		35,7
Okolje			
- strukturna sredstva	74	636	710
- delež v celotnih sredstvih (v %)	1,3	48,9	10,3
Tehnična pomoč			
- strukturna sredstva	211		211
- delež v celotnih sredstvih (v %)	3,8		3,0
Skupaj			
- strukturna sredstva	5.621	1.301	6.922
- delež v celotnih sredstvih (v %)	100,0	100,0	

Vir: European Commission, Regional development studies, 1997, str. 76.

⁴ Podani deleži so ocene glede na oblikovane ukrepe

V nadaljevanju podajamo pregled ključnih področij intervencij, ki so bili vključeni v posameznem obdobju:

a) Produktivno okolje

Operativni program za industrijo za obdobje 1989-1993, ki je vseboval okoli 14 % sredstev strukturnih skladov Evropske unije, je bil usmerjen na ustvarjanje zaposlovanja in gospodarske rasti. To naj bi bilo doseženo z ustvarjanjem in z ohranitvijo naraščajoče dodane vrednosti neposredno v industrijskem sektorju ter posredno v drugih sektorjih, z razvojem naravnih virov kot osnove za naraščajoči industrijski razvoj ter z promocijo regionalnega razvoja. Večji obseg ukrepov je bil deležen tudi sektor storitev, saj je bilo to področje ugotovljeno kot področje posebnega pomena z velikimi možnostmi zaposlovanja.

Majhna in srednje velika podjetja, ki zajemajo več kot 90 % vseh podjetij na Irskem, so prejemale sredstva iz podprograma »Irska domača industrija« in iz spodbud teh velikosti podjetij s strani EU. Ukrepi so bili usmerjeni na izboljšanje konkurenčnosti teh podjetij, še posebej tistih v domačem sektorju. Nove intervencije na področju človeških virov z namenom podpreti majhna in srednje velika podjetja so obsegale programe usposabljanja managerjev ter zagotavljanje pomoči raziskovalcem pri izvajanju z industrijo povezanih projektov.

V sektorju turizma so bili programi usmerjeni na postopen odmik turističnih aktivnosti od odvisnosti od kmetijstva. V drugem obdobju pa je bil poudarek predvsem na podaljšanju turistične sezone, trženju, razvoju proizvodov in na usposabljanju.

Osnovni cilji ukrepov CSF v kmetijstvu in razvoju podeželja v obdobju 1989-1993 so bili izboljšanje kakovosti in trženja kmetijskih proizvodov v skladu s trženjskimi zahtevami, s preusmeritvijo, razmahom in s povečanjem učinkovitosti in konkurenčnosti kmetijske proizvodnje. Sestavni del ukrepov so bile spodbude kmetom za naravno kmetovanje oziroma okolju prijazno obdelovanje. Poudarek je bil tudi na kompenzaciji dohodkov kmetov na manj ugodnih območjih. Operativni program za razvoj podeželja je združeval ukrepe kmetijstva in gozdarstva, kot so: diverzifikacija proizvodnje, raziskave in promocije prehranske proizvodnje, usposabljanje v sektorju kmetijstva in ribištva ter razvoj cest in infrastrukture v sektorju ribištva.

b) Infrastruktura

Primarni cilj operativnega programa glede obrobni območij je bil znižati stroške izvoza in izboljšati notranjo transportno mrežo. Podpora razvoja industrije in turizma je bila prav tako eden izmed glavnih ciljev. V drugem obdobju je bilo štiri petine sredstev strukturnih skladov, v okviru programa »Infrastruktura gospodarstva«, namenjenih infrastrukturi transporta, od tega kar dve tretjini cestam. Preostanek je bil porabljen za vlaganja v pristanišča ter v železniško infrastrukturo.

Nekateri izdatki v prvem obdobju so bili namenjeni za reševanje okoljevarstvenih problemov Irske; to še posebej velja za področje upravljanja z odpadno vodo. Operativni program je bil oblikovan z namenom prispevati k razvoju gospodarskega potenciala in strukturnih prilagoditev Irske kot tudi s ciljem izboljšati zaščito zdravja ljudi in okolja.

c) Človeški viri

V prvem obdobju je bila pomoč Evropskega socialnega sklada (ESF) odobrena osmim operativnim programom. Značilnost CSF v prvem obdobju je bila velikost investicij ESF v izobraževalni sistem in v sistem usposabljanja. V tem obdobju je bil Oddelek za izobraževanje (ang. Department of Education) največji samostojni prejemnik pomoči Evropskega socialnega sklada. To se je kasneje tudi kazalo v visokem številu mladih ljudi, ki so vsako leto vstopali na trg dela.

Skupna pomoč v drugem obdobju zajema 35 % celotne pomoči s strani strukturnih skladov. Izobraževanju in usposabljanju je bilo namenjenih približno 42 % vse razpoložljive pomoči Irski s strani Evropskega socialnega sklada. Cilj je bil izboljšati nivo izobrazbe in strokovne usposobljenosti ter možnosti zaposlovanja za nezaposlene; predvsem za tiste ljudi, ki so že dalj časa brez zaposlitve.

5.3. ANALIZA REZULTATOV IN UČINKOV PODPORE SKLADOV

5.3.1. Makroekonomski učinki

Večina sistematičnih analiz učinkov intervencij Evropske unije na Irskem se osredotoča na makroekonomske učinke, ki so bili več kot očitni ter so bistvenega pomena. Vodilni irski inštitut za raziskovanje gospodarstva ESRI (ang. Economic and Social Research Institute) pravi, da so intervencije v prvem obdobju skupno zvišale raven bruto domačega proizvoda za 2,6 % v letu 1992, hkrati pa so imele izreden učinek na raven zaposlenosti. Le-ta se je v istem letu povišala za 31.000 zaposlenih. Analiza ESRI-ja za drugo obdobje je napovedovala povečanje bruto domačega proizvoda za 9 % do leta 1999. Hkrati pa je ocenjevala, da naj bi bil bruto domači proizvod, ob nespremenjeni ravni porabe iz leta 1999, do leta 2020 višji za 12,5 % v primerjavi z letom 1999.

Intervencije so bile očitno zelo pomemben dejavnik za znaten napredek v makroekonomski sliki irskega gospodarstva v zadnjih 10 letih. Vsekakor so tudi drugi dejavniki vplivali na izboljšanje, kot so npr.: širše zunanje gospodarsko okolje, spremembe deviznih menjalnih razmerij, domače fiskalne in monetarne politike.

5.3.2. Produktivno okolje

Investicije v okviru industrijskega operativnega programa so prispevale k razvoju proizvodnje in mednarodnega storitvenega sektorja. Industrijska proizvodnja se je povečala za skoraj 7 % letno v prvem obdobju, podobno stopnjo rasti pa sta tudi dosegla proizvodni in gradbeni sektor. Povečanje proizvodnega outputa je zmanjšalo vrzeli v relativni pomembnosti proizvodnega sektorja med Irsko in preostalo Evropo v prvem obdobju. Zasluge za takšno izboljšanje je potrebno pripisati predvsem tehnološkim tujelastniškim podjetjem (v večini gre za podjetja iz ZDA). Kakorkoli že, domači industrijski sektor je pripomogel, ob sicer relativno visokih stroških, k ustvarjanju novih delovnih mest (glej Tab. 6, spodaj).

Tabela 6: Učinki intervencije EU na področju industrije in R&R

Področje intervencije	Enota	Obd. 1989-1993	Obd. 1994-1999
Industrija in R&R			
Ustvarjanje del. mest - neposredno	število	18.000	+20.000 ⁵
Vrednost izvoza	IRL m, cene 93	20.300	+28.800
Izdatki podjetij iz R&R	% BDP	0,65	0,82
Državni izdatki za R&R	% BDP	1,00	1,30
Dodana vrednost v industriji	IRL m, cene 93	8.356	11.973

Vir: European Commission, Regional development studies, 1997, str. 79.

Kot smo že nakazali, je postal turizem zelo pomemben za irsko gospodarstvo. Delež turizma se je povišal s 5,8 % bruto družbenega dohodka v letu 1989 na 7 % delež v letu 1993. Rast je bila še posebej visoka v sezonskih mesecih, kar je pomenilo zmanjšanje odvisnosti turizma od kmetijstva (glej Tab.7, spodaj). Tudi drugi ukrepi, kot so npr. investicije v infrastrukturo, še posebej v transport, so pri tem igrali bistveno vlogo. Ta sektor je v veliki meri tudi izkoristil različne pomoči države ter nenazadnje veliko povpraševanje tujih turistov po turističnih storitvah.

Tabela 7: Učinki intervencije EU na področju turizma

Področje intervencije	Enota	Obd. 1989-1993	Obd. 1994-1999
Turizem			
Neto ustvarjanje delovnih mest:			
- neposredno	število	-	+17.250 ⁶
- posredno	število	-	+11.750
Odst. rasti zaslužka irskega menjalnega razmerja / % za EU	razmerje	-	1,5-krat
Dohodek od tujega turizma	IRL m, cene 93	1.367	1.920
Obiskovalci zunaj sezone	%	70	75

Vir: European Commission, Regional development studies, 1997, str. 79.

⁵ Letno povprečje 1994-1999

⁶ Letno povprečje 1994-1999

Večina ukrepov v kmetijstvu in v razvoju podeželja je bilo uspešnih. Predvsem to velja za ukrepe, namenjene doseganju cilja 5a, le-ta obsega pospeševanje kmetijstva v okviru reformne skupne kmetijske politike ter pospeševanje modernizacije in strukturnih sprememb ribiškega sektorja. V obdobju je dobilo pomoč 8.600 načrtov za razvoj kmetij, medtem ko je 120.000 kmetov na manj ugodnih območjih prejelo letno plačilo v obliki kompenzacij v skupni višini 462,4 mrd ECU, kar je okoli 40 % vseh prihodkov kmetov in je pomagalo pri ohranitvi zaposlenosti kmetijske populacije na podeželju. Približno 8.630 načrtov za izboljšanje kmetijstva je bilo izpeljanih v obdobju 1986-1993 tako, da je bilo implementiranih že naslednjih 14.700 načrtov.

Z namenom izboljšanja preventive pred možnimi onesnaženji s strani kmetijstva je 25.000 irskih kmetij prejelo pomoč za investicije v shranjevanje pridelkov in živali (predvsem pozimi).

V okviru operativnega programa za gozdarstvo je bil ravno tako uvedena vrsta ukrepov. Povečala se je stopnja pogozditve; pogozdenih je bilo namreč 83.000 ha površin. Pomoč v obliki opreme za sečnjo dreves je omogočila povečanje kapacitet za sečnjo ter hkrati omogočila privatnim izvajalcem (pogodbnikom) opravljati to delo. Proizvodnja lesa je tako narasla z 1,5 milijonov kubičnih metrov lesa v letu 1989 na 2 milijona kubičnih metrov v letu 1993. Razvoj v sektorju obdelave lesa je omogočil trg za ta material.

Operativni program za razvoj podeželja je dopolnjeval ukrepe v kmetijstvu in gozdarstvu z vrsto ukrepov za diverzifikacijo proizvodnje, usposabljanje kmetov, raziskave in promocijo prehranbenega sektorja ter z vrsto ukrepov za razvoj cestne infrastrukture ter infrastrukture v ribištvi. Ukrepi, namenjeni za diverzifikacijo proizvodnje, so zagotovili investicije številnim podjetjem, še posebej tistim v sektorju kmečkega turizma ter reje konj.

Pobuda skupnosti za razvoj podeželja (LEADER) je dopolnila operativni program razvoja podeželja z inovativnim načinom pospeševanja razvoja irskega podeželja. V okviru te pobude je bilo 16 skupin izbranih v pilotsko izvajanje izvedbe poslovnega načrta. Izbrane skupine so v izvedbo vključile svoje skupnosti in uspešno izpeljale zastavljene načrte. Na ta način je bilo ustvarjenih okoli 800 novih delovnih mest, tako da je program pripomogel k zaposlovanju na subvencioniranih območjih podeželja.

Reforma »CAP« se je pričela v letu 1992, učinki pa so bili vidni v prvem obdobju. Spremembe v podpornem sistemu so pripomogle k stabilnosti trga, medtem ko so bile z neposrednimi subvencijami kmetov narejene velike spremembe v načinu pomoči. Reforma je uvedla tudi spremembe na področju zgodnjega upokojevanja, na področju varstva okolja z vidika kmetijstva in pogozdovanja. Vsi ti ukrepi so prispevali k 24 % rasti prihodkov kmetij v obdobju 1989-1994. Tudi v drugem obdobju so nadaljevali z večino zgoraj omenjenih ukrepov.

5.3.3. Infrastruktura

V obdobju 1989-1993 je bilo izboljšanih 307 km glavnih cest ter 1.700 km cest, pomembnih za razvoj industrije in turizma. Modernizirali so tudi infrastrukturo letališč Dublin, Shannona in Corca, ravno tako pa številne železniške proge. Sredstva strukturnih skladov so bila namenjena za izboljšanje naprav v pristaniščih (boljše naprave za iztovarjanje), za izboljšavo terminalov za trajekte in za gradnjo skladišč. Leta 1993 je študija teh izboljšav pokazala, da je bilo zaradi zgoraj naštetih investicij prihranjenih 12 % pri času potovanja trajektov, medtem ko naj bi investicije v glavno železniško progo skrajšala čase potovanja za 5-17 %.

Operativni program za razvoj obrobne območja velja za uspešen program s pomembnih učinkom za gospodarstvo Irske. Ocenili so, da bo čez 10 let dodal preko 0,4 % k BNP Irske in ustvaril 9.000 novih delovnih mest.

Tabela 8: Učinki intervencije EU na področju transporta

Področje intervencije	Enota	Obd. 1989-1993	Obd. 1994-1999
Transport (skupaj z izdatki kohezijskega sklada)			
Prihranek časa na 4 glavnih cestnih koridorjih	v	-	204
Stopnja zaključenosti 4 glavnih cestnih koridorjev	v %	35	53
Izdatki za 4 glavne cestne koridorje	v %	-	70
Število potnikov na vlakih	potniki	7,90 mio	8,70 mio
Število letalskih potnikov	potniki	8,37 mio	10,93 mio
Stroški plovbe in pristanišč za upor.	v %	-	- 15

Vir: European Commission, Regional development studies, 1997, str.81

Investicije v okviru programa transporta in kohezijskega sklada za področje transporta bodo imele vpliv na rast BNP-ja za 1 % do leta 2003 ter bodo ustvarila okoli 14.000 novih delovnih mest.

Tudi drugi vidiki glede investicij v infrastrukturo kažejo na pozitivne rezultate. Tako je bilo npr. v prvem obdobju napeljanih 250 km odvodnih cevi in 166 km napeljave za odpadno vodo ter implementiranih 52 sistemov črpanja odplak. Velik napredek je bil tudi narejen s povečanjem deleža gospodinjstev, ki so priključena na vodovod in kanalizacijo. Povečal se je tudi delež sekundarne obdelave odpadnih voda. Tako je s 14 % v letu 1993 delež sekundarno predelane odpadne vode narasel na 35 % v letu 1999. Do leta 1999 naj bi vse vode, namenjene kovanju, ustrezale zahtevam direktiv EU, telekomunikacijski sistem pa naj bi bil popolnoma digitaliziran.

5.3.4. Človeški viri

Intervencije so v veliki meri prispevale k boljši usposobljenosti delovne sile na Irskem. Podprle so namreč izboljšanje stopnje udeležbe v neobveznem izobraževanju ter v usposabljanju. V prvem obdobju se je izobraževalo preko 500.000 ljudi na različnih nivojih. V okviru operativnega programa Industrija in storitve se je izobraževalo preko 250.000 ljudi, preko 7.200 ljudi pa se je šolalo preko tečajev »Teagasc« v okviru operativnega podprograma Kmetijstvo in razvoj podeželja. Skoraj 8.400 ljudi je dokončalo tečaj za dolgotrajno nezaposlene v okviru Cilja 3 (boj proti strukturni brezposelnosti), medtem ko je okoli 4.000 mladih bilo deležno usposabljanja v okviru Cilja 4 (rast zaposlovanja med mladimi).

Ocena neposrednih učinkov intervencij na področja posebej »občutljivih skupin« je pokazala, da so imeli mladi še boljše možnosti za izboljšanje situacije na trgu dela, kot pa je bilo predvideno; namreč v primerjavi s 37 % tistih udeležencev, ki so bili dolgotrajno nezaposleni, je 50 % mladih udeležencev dobilo zaposlitev 18 mesecev po izpeljavi ukrepov. Kot eden izmed ključnih dejavnikov za spremembe v zaposlenosti je bila ugotovljena dosežena stopnja izobrazbe. Preučevanja so namreč pokazala, da je v enakem obdobju samo 24 % mladih brez izobrazbe oziroma z zelo nizko stopnjo izobrazbe dobilo zaposlitev.

Izobraževanje nezaposlenih je vplivalo na večje možnosti zaposlovanja. Pozitivni učinki so bili kratkoročno bolj vidni, saj če primerjamo ljudi, ki so se izobraževali, s tistimi, ki se teh programov niso udeležili, so imeli prvi boljše možnosti za zaposlitev že v treh mesecih po končanju izobraževanja (20-25 % višje). Dolgoročno so bile možnosti zaposlovanja višje za udeležence bolj strokovnih (posebna znanja) izobraževanj.

V drugem obdobju je bil postavljen niz ciljev za doseganje kvalificiranosti s sistemom izobraževanja in usposabljanja. Predvidevali so, da se bo okoli 620.000 ljudi izobraževalo v okviru teh ciljev.

5.4. PRISPEVEK EVROPSKE UNIJE K RAZVOJU

5.4.1. Učinkovitost ukrepov kohezije

Sredstva, ki jih je prejela Irska, so veliko prispevala h gospodarskem razvoju Irske in k zmanjševanju neskladnosti med razvitostjo Irske in drugimi, uspešnejšimi državami EU.

Načela reform iz leta 1988 so bila uvedena v prakso ter so prinesla napredek. *Načelo načrtovanja* (ang. programming) je pospešil strateško in ne taktično planiranje ter prinesel precejšnje izboljšave. Načrtovanje je izboljšalo stalnost investiranja, predvsem v infrastrukturo in v izobraževanje, saj so prej letni dogovori preteklih let prinašali precejšnjo

negotovost. Svetovalci so opozorili na pomanjkanje jasnosti in doslednosti v medsektorskih programih, čeprav so nekatere probleme pripisovali prenačrtanim opredelitvam prvega obdobja CSF. Kljub temu so priznavali mnogo večje koristi takega načrtovanja, kot so npr. večje razumevanje prioritarnih ciljev, boljše sodelovanje in doslednost med EU, nacionalnimi in regionalnimi naporji, večjo preglednostjo pomoči, večje proračunske obveznosti, poenostavitev postopkov, izboljšanje odločanja ter uvedba boljšega nadzora in postopkov obdavčenja.

Obseg sredstev namenjenih Irski je praktičen prikaz načela osredotočenosti (ang. concentration). V okviru tega načela je bil dan poudarek razvoju kadrov.

Načelo sodelovanja (ang. partnership) je bilo še posebej pomembno pri uspehu programa investiranja EU. Program je zahteval veliko stopnjo sodelovanja in komunikacije z namenom, da bi bilo doseženo ravnotežje med cilji EU ter med nacionalnimi prioritetami. Princip sodelovanja se je kazal tudi pri udeležbi socialnih partnerjev in regionalnih oblasti pri pripravi »nacionalnega načrta razvoja za obdobje 1994-1999«. Na tem načrtu je temeljilo drugo obdobje CSF. Sodelovanje in komuniciranje med Evropsko komisijo, državami članicami, regionalnimi oblastmi in drugimi partnerji, je omogočil razvoj in aktivno sodelovanje socialnih partnerjev v vseh nadzornih komisijah in je dodal poseben prispevek k napredku sodelovanja ter je hkrati prispeval k izboljšanju odločanja.

Načelo dopolnilnosti (ang. additionality) je bilo prav tako upoštevano in kaže tako na povečanje načrtovanih akcij kot na pospešitev njihove izvedbe.

5.4.2. Drugi rezultati

V kombinaciji z izboljšavo domače fiskalne politike, ki je povečala vladni manevrski prostor, so intervencije ter z njimi povezane potrebe za zagotavljanje ustreznega investiranja za prevzem transferjev v okviru »Delors 1« in kasnejše povečave v okviru »Delors 2«, igrale pomembno vlogo v spremembi prejšnjih omejitev v javnem sektorju kapitalskih investicij. Poraba vladnega kapitala je v obdobju 1990-1995 porasla za 57 %, trend pa se še nadaljuje. To pa ima močan vpliv na rast proizvodnje ter zaposlenosti.

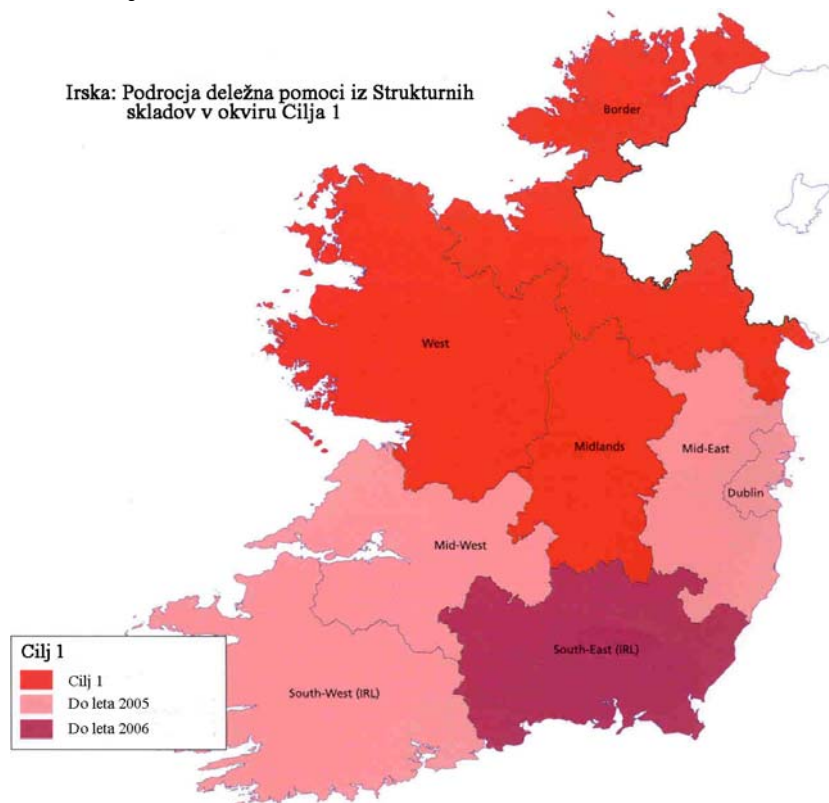
Vztrajanje EU na ocenjevanju in pozitivni odgovor irskih oblasti na to ocenjevanje, je propagiral kritično oceno potrebnih dejanj (le-to so naredili zunanji ocenjevalci) kot pomemben prispevek za izboljšanje učinkovitosti politike.

5.5. STRUKTURNI IN KOHEZIJSKI SKLADI EU IN IRSKA DANES

Od leta 1989 je Irska od Evropske unije prejela sredstva prek strukturnih in kohezijskega sklada v višini 14 milijard evrov. V prejšnjih proračunskih obdobjih strukturnih skladov je bilo celotno območje Irske opredeljeno kot področje v okviru Cilja 1 (področja EU, ki zaostajajo v razvoju). Glede na irsko izjemno gospodarsko sliko so nekatera področja Irske prekoračila mejo, ki določa status cilja1. V proračunskem obdobju 2000-2006 je Irska razdeljena na dve področji »NUTS 2« (Nomenklatura o teritorialnih enotah za statistične namene), kar je razvidno iz Slike 9:

- področja Border, Midlands in Western bodo ostala pod okriljem cilja 1 (26 % prebivalstva);
- področji Southern in Eastern pa sta opredeljeni kot prehodni področji Cilja 1 (74 % prebivalstva) (The EU in Ireland, 2003).

Slika 9: Področja Irske, deležna pomoči iz strukturnih skladov v okviru Cilja 1 v proračunskem obdobju 2000-2006

Vir: The EU in Ireland; EU Structural and cohesion funds in Ireland, 2003.

Irska bo prejela 3.200 milijonov evrov za proračunsko obdobje 2000-06 preko operativnih programov. Ta številka se je kar precej znižala glede na prejetih 6.400 milijonov v proračunskem obdobju 1994-99 ter odraža razvoj Irske. Dodatnih 176 milijonov evrov bo Irski dodeljeno preko iniciativ Skupnosti.

Tabela 9: Financiranje s strani EU za 2000-06

Financiranje s strani Evropske unije v 2000-06	
<i>Cilji</i>	1.315 milijonov evrov
Prehodno	1.773 milijonov evrov
<i>Vzpodbude Skupnosti:</i>	
INNTERREG ⁷	84 milijonov evrov
EQUAL	32 milijonov evrov
LEADER	45 milijonov evrov
URBAN	5 milijonov evrov

Vir: The EU in Ireland, EU Structural and cohesion funds in Ireland, 2003.

Strukturni skladi za 2000-06 so implementirani preko sedmih operativnih programov. Štirje od teh – Ekonomska in socialna infrastruktura, Zaposlenost in razvoj človeških virov, Poduktivni sektor ter Tehnična asistenca – delujejo nacionalno v obeh regijah. Poleg tega pa ima vsaka regija svoj regionalni operativni program. Koristi ima Irska tudi od operativnega programa PEACE (za območje na meji s Severno Irsko) ter vsakega od štirih iniciativ Skupnosti (URBAN, EQUAL, LEADER, INTERREG). Že od nekdaj so programi Irske dali poudarek na razvoj človeških virov kot glavnemu gonilu gospodarskega napredka. V obdobju 1994-99 je bilo temu namenjenih 37 % vseh razpoložljivih sredstev v okviru strukturnih skladov. Kljub temu da ostajajo človeški viri pomembni, pa je glavni izziv v obdobju 2000-06 zmanjšanje infrastrukturnega deficita, zato bo preko 40 izdatkov namenjenih za uresničevanje tega cilja.

V okviru kohezijskega sklada je Irska prejela 1,5 milijard evrov v obdobju 1994-99. V sedanjem obdobju pa je bilo Irski namenjenih 580 milijonov evrov do konca leta 2003. Izdatki kohezijskega sklada so skladni s predlogom, da se sredstva porazdeljujejo enakopravno (50:50) med transportne projekte in okoljevarstvene projekte (The EU in Ireland, 2003).

6. SLOVENIJA

6.1. Slovenija in Irska

Slovenija in Irska imata že na prvi pogled kar precej podobnosti, pa tudi različnosti. Med podobnostmi lahko na prvem mestu omenimo, da sta obe državi majhni (Irska ima 3,5 milijonov prebivalcev). Irska je bila ob vstopu v EU slabo industrializirana država, ki je v zadnjih dobrih dveh desetletjih naredila neverjeten napredek, kar je za Slovenijo še posebej zanimivo. Med različnostmi med državama bi na prvem mestu omenila, da je Irska danes država z visoko razvito tehnologijo in obsežno raziskovalno dejavnostjo, Slovenija pa se na

⁷ INTERREG: prekomejno, transnacionalno in interregionalno sodelovanje; EQUAL: boj proti vsem oblikam diskriminacije na delovnem trgu; LEADER: razvoj ruralnih območij; URBAN: gospodarska in družbena obnova mest in urbanih sosesk v krizi

tem področju še močno išče. Irska je kulturno precej konservativna država, saj je prebivalstvo katoliško z izredno trdnimi kulturnimi in socialnimi vrednotami (npr. ločitev poznajo od leta 1996, splav je nezaželen ...), medtem ko smo Slovenci na teh področjih bolj demokratični. Irci so bolj odprti do tujcev, čeprav so bili ob vstopu v EU zelo zadržani glede tujega kapitala in prodaje nepremičnin tujcem, kar pa je tista pomembna ovira, ki so jo premagali in kar je tudi eden glavnih vzrokov za hiter gospodarski napredek.

Ker Irska nima veliko naravnih bogastev, je morala zaslužek iskati drugje. Najpomembnejše panoge danes so zanesljivo visoko tehnološko razvite industrije (kot npr. elektronika in računalništvo) ter kmetijstvo. Po vstopu v EU sta se namreč irska znanost in tehnologija prebudili. EU prek svojih projektov veliko vlaga v področje raziskovanja, za ta razvoj pa je bil pomemben tudi vpliv ameriških podjetij. Irska je izredno spretna pri pridobivanju sredstev iz skladov EU, pri tem pa so dali vse možnosti tudi podjetjem in ustanovam, da so pri tem samostojna. Za stike z EU ne skrbijo le državni uradniki, temveč pretežno institucije same, saj imajo univerze in raziskovalni inštituti svoje predstavnike za sodelovanje v projektih EU. Poleg tega je raziskovalna dejavnost izredno prepletena med univerzami, inštituti, malimi in velikimi podjetji ter državnimi agencijami, ki sofinancirajo določene projekte.

Tako kot Slovenija, se tudi Irska sooča z upadom vpisa na naravoslovne univerzitetne smeri, predvsem na študije fizike in kemije. Ti študiji veljajo za zelo zahtevne, k upadu zanimanja pa je prispeval tudi slab sloves, ki jo, pa ne samo na Irskem, krivijo kot povzročiteljico ekoloških problemov, kontroverznih eksperimentov v genetiki in podobnem. Irska vlada je zato oblikovala poseben program, tako imenovani Awareness Programme, ki je namenjen večanju zanimanja študentov za kariero v naravoslovju. Poleg tega namerava vlada nameniti precejšnjo vsoto denarja za prenovo laboratorijev in šol, kar naj bi prav tako povečalo privlačnost predvsem študija fizike in kemije (Stopar, 1999, str. 14). Glede na pestro izobraževalno in raziskovalno dejavnost bo Irska po vstopu Slovenije v EU zanimiva na teh področjih tudi za nas. Irski je namreč uspelo približati akademsko raziskovanje z gospodarskim, aplikativno raziskovanje dosega izredne uspehe, zato so Irska podjetja tehnološko izredno sodobna in konkurenčna.

Za irsko tehnologijo in gospodarstvo pomenijo poseben izziv telekomunikacije. Konkurenca je na prostem tržišču telekomunikacijske ponudbe izjemno ostra. Reforma telekomunikacij je irsko tržišče zelo pretresla, saj so se pojavila nova podjetja, nastalo je veliko novih delovnih mest, cene storitev pa so se bistveno znižale. Glede na to, da se v Sloveniji ta trg šele sprošča, je lahko irska izkušnja zelo poučna. Irska bi lahko potegnila vzporednico med svojimi uspehi na področju izvoza programske računalniške opreme, elektronskim poslovanjem in ponudbo s področja telekomunikacij. Še en dober zgled za Slovenijo. Samo upamo lahko, da bo Slovenija spoznala izziv in bo dobrim zgledom tudi sledila (Stopar, 1999, str. 14).

6.2. Povečevanje konkurenčnosti ter primerjava Slovenije, Irske in Finske

Slovenija se lahko od Irske in Finske kot enih najuspešnejših razvojnih držav devetdesetih let veliko nauči, a ne z enostavnim posnemanjem njihovih strategij. Večjo konkurenčnost lahko država doseže z dobro strategijo, z njenim uresničevanjem ter učenjem na tej podlagi.

Po Svetovnem gospodarskem forumu (WEF), ki pripravlja letno poročilo o globalni konkurenčnosti, se viri konkurenčne prednosti in načini, kako jih dosežemo, razlikujejo glede na stopnjo razvitosti države. Na najnižji stopnji razvoja se gospodarska rast dosega prvenstveno z mobilizacijo primarnih dejavnikov proizvodnje, glavni izziv države pa je pravilno povezovati delovanje teh dejavnikov. Na drugi stopnji postanejo najpomembnejši element razvoja naložbe, glavna naloga države pa je, da zagotovi primerno infrastrukturo in predpise, ki urejajo področje. V tretji fazi je ključni element inovativnost, na tej stopnji pa je konkurenčnost držav odvisna predvsem od sposobnosti družbe za nenehno učenje in za poslovno izkoriščanje najnovejših tehnologij. Pri tem je naloga države spodbujati inovativnost prek javnih in zasebnih naložb v raziskave in razvoj ter z ustreznim razvojem visokega šolstva. Tako za Irsko kot Finsko je bila ključna aktivna gradnja konkurenčnih prednosti, pri čemer pa si je izbrala vsaka svoj način. Kot smo že omenili, so bile za Irsko ključni dejavnik neposredne tuje naložbe, med poglavitnimi prednostmi pa mlado prebivalstvo in visoka rodnost. Za Finsko pa sta že od začetka 80-ih vse pomembnejši vir konkurenčne prednosti tehnologija in znanje, kot posledica boljše izobraženosti zaradi dobro razvitega in dostopnega visokega šolstva, nenehnim povečevanjem naložb v raziskave, razvoj in izobraževanje ter intenzivno liberalizacijo in deregulacijo na začetku 80. let. Med skupne dejavnike uspeha teh dveh držav sodijo gradnja konkurenčnih prednosti domačega okolja, družbeno soglasje, skupna vizija, močan šolski sistem, uspešen pretok znanja med izobraževalnimi in raziskovalnimi ustanovami ter podjetji. Pomemben dejavnik je tudi osredotočenost na določeno dejavnost oz. orodje; Finska se je usmerila na informacijsko-telekomunikacijsko, Irsko pa na neposredne tuje naložbe (Albina, 2002, str. 12).

In kakšna je strategija Slovenije? Po mnenju prof. M. Jakliča niso problem strategije, temveč se zaplete pri njihovem uresničevanju oziroma implementaciji. Slovenija namreč ima program za razvoj podjetništva in konkurenčnosti, pri sofinanciranju pa bi se bilo treba osredotočiti na nove tehnologije in manj na podjetja in panoge. V Sloveniji je bilo npr. v letu 2001 za »reševanje bolnikov« namenjenih precej več sredstev kot za podporo podjetjem z inovativnimi projekti. Ovira za razvoj so tudi nizka stopnja zaupanja v družbi, velika zavist in nezadostna podpora lokalnih skupnosti. Podjetniki premalo poznajo podporne institucije in njihove programe, pri čemer bi morali malim podjetjem pomagati pri internacionalizaciji poslovanja, pravnih zadevah, dostopu do finančnih sredstev, poslovnih znanj in izkušenj pri trženju. Eden glavnih naukov primerjave pa kaže na to, kako pomemben je pretok znanja med izobraževalnimi in raziskovalnimi ustanovami in podjetji. V poročilu evropske komisije o inovacijski politiki v šestih državah kandidatkah za leto 2001 navajajo, da Slovenija razpolaga z vsemi ustreznimi mehanizmi in strategijami, da pa strategije ostajajo le na papirju, saj

implementacije ukrepov in spremljanja njihovih učinkov skoraj ni. Med vzroki za to navajajo tudi pogoste spremembe politike, ki urejajo raziskave in razvoj in inovacije ter pomanjkanje finančnih sredstev (Albina, 2002, str. 12).

Gospodarska rast Slovenije je bila v zadnjih letih kar solidna in znaša 3,2 % BDP za leto 2002 (Albina, 2002, str.7), vendar ni ujela rasti najmanj razvitih članic EU, ki so po BDP na prebivalca pri repu Unije. V letu 2001 je BDP Slovenije znašal 70,0 % BDP Evropske unije. Od leta 1996 do 1998 je slovenski BDP na prebivalca v dolarjih upadel s 101 odstotka portugalskega na 97 odstotkov. Glede na španskega je pristanal pri 88 odstotkih in za odstotno točko pod ravnijo leta 1996. Grški BDP na prebivalca je leta 1996 slovenskega presegel za 4 odstotne točke, leta 1998 pa le še za 2 (Jurančič, 2000, str. 22).

Vprašanje je, česa bi se lahko Slovenija kot dežela na pragu EU naučila od Irske, četudi je imela Irska ob vstopu v Evropsko unijo popolnoma drugačen začetni položaj, kot ga ima danes Slovenija, in čeprav se je Unija v tridesetih letih zelo spremenila. Irska je zelo inteligentno razpolagala s sredstvi. Grčija je na primer večino svojega denarja zapravila za infrastrukturne projekte, ki so sicer prinesli mostove in ceste, a bistvenih sprememb v gospodarstvu ni ustvarila. Irska je veliko vložila v izobraževanje in razvoj ekonomije same. Svojo majhnost je po drugi strani znala izkoristiti za ustvarjanje fleksibilne in inteligentne povezave znotraj EU (Staunton, 2002, str. 10).

Nujno je informiranje ljudi, kajti lahko pride do nerazumevanja in razburjenosti v družbi po težkem tranzicijskem obdobju v novo članico Evropske unije. Poleg pripravljenosti prebivalstva in strank za vstop v Evropsko unijo so za uspešno formulacijo in implementacijo politike Evropske unije potrebni primeren sistem odločanja, vlada in javna uprava (Leunig, 1998, str. 122).

6.3. Kaj lahko Slovenija pričakuje od vključitve v EU

Vstop v EU in kasneje v EMU pomeni za Slovenijo veliko razvojno priložnost. Prednosti trgovinske liberalizacije z EU se v veliki meri uporabljajo že vrsto let. Z vstopom v EU bo prišlo še do končne harmonizacije institucionalnega ustroja gospodarstva, kar bo dodalo še končni razvojni impulz prek dodatnega prenosa tehnologij ter lažjega dostopa do znanja in virov na velikem enotnem trgu. Vključitev v monetarno unijo bo pomenila večjo spremembo, saj se bomo odpovedali samostojni politiki in prišli na raven ekonomske integracije, ki se lahko nadgradi samo še s politično unijo. Pričakovane neto koristi uvedbe skupne valute so precejšnje, predvsem zaradi dejstva, da skupna valuta še dodatno poveča mednarodno trgovino in obojestranski tok tujih neposrednih investicij, le-te pa spremlja prenos tehnologij in znanja.

Raziskava dunajskega inštituta za mednarodne gospodarske študije (WIIW) o gospodarskih učinkih širitve EU na Avstrijo in pet pristopnic (Češka, Madžarska, Poljska, Slovaška in

Slovenija) ugotavlja, da ima širitev EU ugodne učinke, čeprav imajo kandidatke v procesu približevanja visoke stroške s prevzemom evropskega pravnega reda. Vseh šest držav je doslej veliko pridobilo zaradi liberalizacije trgovinskih in kapitalskih tokov ter s krepitvijo vzajemnih odnosov na podlagi evropskih sporazumov. Učinki širitve bodo za zdajšnje članice EU manjši kot za nove, saj skupni BDP petih pristopnic iz vzorca pomeni le 8 % BDP petnajsterice (Albina, 2002, str.7).

Raziskava navaja štiri sklope učinkov vključitve v EU. Prvi so trgovinski, in sicer zaradi odprave preostalih carinskih ovir ter s tem povezanih stroškov, v drugi sklop sodijo učinki enotnega trga zaradi večje in boljše učinkovitosti ter večje cenovne konkurence. Tretji sklop zajema dejavnike gibanja, in sicer pretok tujih neposrednih naložb z zahoda na vzhod razširjene EU, migracijo delovne sile pa v nasprotni smeri. V četrtem sklopu so upoštevani učinki stroškov za širitev in transferjev v nove članice (Albina, 2002, str. 7).

Slovenija je 13. decembra 2002 na vrhu v Kopenhagnu uspešno zaključila pogajanja o vstopu v EU na vseh 31 področjih, ki so določevala predmet pogajanj z EU. Ključne ugotovitve ob zaključku pogajanj lahko sklenemo v naslednjih točkah:

- Na področju kmetijstva so bili doseženi pogoji, da imajo slovenski kmetje dostop do neposrednih plačil v enaki višini, kot ga imajo njihovi kolegi v državah članicah EU že od leta 2007 dalje; višine kvot in referenčnih količin niso niti v enem primeru pod ravniyo trenutne proizvodnje; za razvoj podeželja v obdobju 2004 – 2006 bo Slovenija dobila približno 250 milijonov evrov; dogovori omogočajo ohranitev ekonomskega položaja slovenskega kmetijstva in ugoden položaj Slovenije v prihodnjih reformah skupne kmetijske politike.
- Na področju regionalne politike in strukturnih skladov je Slovenija dosegla, da bo v obdobju 2004-2006 iz naslova strukturnih aktivnosti dobila skupno 404 milijone evrov, od tega 236 milijonov evrov s strukturnih skladov in 168 milijonov s kohezijskega sklada.
- Za vzpostavitev in vzdrževanje shengenske meje bo Slovenija dobila 107 milijonov evrov, kar pomeni pokritje 45 odstotkov vseh stroškov s shengensko mejo.
- EU je iz evropskega proračuna Sloveniji za obdobje 2004-2006 odobrila pavšalna plačila v skupnem znesku 224 milijone evrov. S tem se bo pozitivna neto proračunska pozicija Slovenije izboljšala od 45 milijonov evrov v letu 2003 na približno 85 milijonov evrov, predvidenih v vsakem od treh let obdobja 2004-2006.

Iz ključnih ugotovitev ob zaključku pogajanj izhaja, da bo Slovenija v letih od 2007 do 2013 ostala neto prejemnica sredstev iz proračuna EU, kar omogoča dolgoročno in razvojno naravnano gospodarstvo. Ocenjuje se, da bo zaradi širitve EU realna rast BDP v Sloveniji med letoma 2001 in 2010 na letni ravni za 0,5 do 0,75 odstotne točke oz. za šest odstotnih točk v desetletnem obdobju večja, kot bi bila, če širitve EU ne bi bilo (Albina, 2002, str. 7).

7. ZAKLJUČEK

Irska je pred nekaj več kot dvema desetletjema vstopila v Evropsko unijo kot pretežno kmetijska država. Skupni gospodarski trg je tej deželi ponudil številne priložnosti in hkrati postavil velike zahteve. Oboje je Irska znala izkoristiti. Danes je to država, ki je druga največja izvoznica programske računalniške opreme na svetu, takoj za ZDA, država, ki predvsem v pogledu informacijske tehnologije povsem obvladuje evropski trg. Poleg računalništva tudi druge visoko razvite veje industrije, od farmacije, elektronike do proizvodnje medicinskih pripomočkov, oblikujejo irsko ponudbo svetu. Nove informacijske tehnologije pomenijo gonilno silo irskega razvoja in glavni vir vedno novih delovnih mest.

Skoraj vsak Irec bo potrdil, da je njegova država s članstvom veliko pridobila. Irska je z vstopom pridobila predvsem na gospodarskem področju. Iz relativno - takrat edine – revne države EU se je prelevila v eno bolj uspešnih in obetavnih. Delno se lahko temu zahvali prav Uniji in dostopu do enotnega trga. Zadnje desetletje se tako gospodarsko kot socialno hitro razvija. S članstvom se je spremenila njena umeščenost v svet in predvsem odnos s sosednjimi državami. Pred vstopom je bila relativno mlada, takrat stara le petdeset let, z edino sosedo, bivšo kolonialno velesilo. Opredeleževala se je glede na Veliko Britanijo. Večina njenih povezav s tujino je bila omejenih nanjo. Z EU se je začela širiti in odnosi z neposrednimi sosedi so postali le eni od mnogih, z njimi so se pričeli enačiti. Unija je Irsko kot majhno, vase zaprto, večinoma katoliško družbo, preoblikovala v državo, ki ni več mislila, da je zunanji svet nujno zloben. Irska je postala bolj odprta in liberalna.

Ključni dejavniki gospodarskega uspeha "keltskega tigra" bodo tudi v prihodnje vsestranska podpora države, kakovostno in brezplačno izobraževanje, nizki davki, prednost angleškega jezika in močna emigracija. Slovenija ne more izkoriščati prednosti jezika in močne emigracije, a vladi in javni upravi bi drugi dejavniki uspeha lahko bili za vzgled.

Vstop Slovenije v Evropsko unijo se velikokrat povezuje s strahom, da bi se Slovenija znotraj Unije zgubila in ne bi imela možnosti izražanja svojih interesov in prepričanj. Vendar Irska izkušnja potrjuje, da identiteta male države v Evropski uniji ni ogrožena; nasprotno, v kontekstu sodobnega sveta združena Evropa zagotavlja prostor, v katerem se lahko v konstruktivni soodvisnosti narodi lažje in boljše razvijajo. Evropske organizacije in sama Evropska unija pozitivno vplivajo na majhne države, ker ne dovolijo, da jih valovi ponesejo vsakokrat, ko je zunaj nevihta.

8. LITERATURA

1. Artis M.J. & Lee N.: The Economics of the European Union Policy and Analysis. Second Edition. Oxford: Oxford University Press, 1997. 405 str.
2. Avšič Vera: Keltski tiger je spreten lovec. Gospodarski vestnik, Ljubljana, 2002, 8, str. 67.
3. Begg Lain: EU Investment Grants Review. Washington: The World Bank Washington, D.C., 1999. 38 str.
4. Benko Riana: Programi pomoči Evropske unije. Ljubljana: IPZT – Inštitut za prenos znanja in tehnologije, 1999. 65 str.
5. Borovac Vanja: Irska zgodba o uspehu. Raziskovalec; raziskovalno-inovacijske politike, Ljubljana, XXVIII (1998), 2, str. 44-47.
6. Green is good. The Economist, London, 17.05.1997, str. 21-24.
7. Grobelšek Matic: Banke imajo vedno denar za IT. Gospodarski vestnik, Ljubljana, 2002, 8, str. 70.
8. Horvat Andrej: Strukturni skladi kot korenček za tržno liberalizacijo v Evropi. Slovenska ekonomska revija 1-2, Ljubljana, 50 (1999), 1., str. 137-154.
9. John Guarino et al.: Country note on Ireland. The European Case Clearing House: Cranfield University, 1995. 14 str.
10. Jurančič Iztok: Primerjave: Irska rast štirikrat hitrejša od EU. Gospodarski vestnik, Ljubljana, 2000, str. 22.
11. K.A.: Proračun EU bo višji. Finance, Ljubljana, 2002, 229, str. 7.
12. Kandžija Vinko: Gospodarski sustav Evropske unije. Rijeka: Ekonomski fakultet Sveučilišta u Rijeci, 2003. 447 str.
13. Keltski tiger se je preobjedel enolončnice. Manager, Ljubljana, 2000, 7, str. 69.
14. Kenda Albina: Po vstopu v EU večja rast. Finance, Ljubljana, 2002, 229. str. 7.
15. Kenda Albina: Slovenija se mora osredotočiti. Finance, Ljubljana, 2002, 223. str. 12.

16. Kennedy Kieran: Reflections on the Process of Irish Economic Growth. Symposium on economic growth in Ireland: Where has it come from, where is it going. [URL: <http://www.ssis.ie/journals/00-01/symposium.pdf>], 20.09.2002.
17. Leunig Ragnar: The Challenge of European Union Membership; The Challenge of Irish experience with former accession to the European Union. Družboslovne razprave, Ljubljana, XIV (1998), 26, str. 136.
18. Lukač Irena: Vloga IDA (Industrial Development Agency of Ireland) pri pospeševanju neposrednih tujih investicij na Irsko. Ljubljana: Ekonomska fakulteta, 1998. 45 str.
19. Mršnik Marko: Programi predpristopne pomoči Evropske unije v obdobju 2000-2006. Ljubljana: Ekonomska fakulteta, 2000. 47 str.
20. Pavšič Mojca: Zeleni otok drži prihodnost za rep. Manager, Ljubljana, 1999, 4, str. 49.
21. Regije ključne za razvoj. Rubrika Evropa in mi. Kmečki glas, Ljubljana, 2002, 8, str. 5.
22. Slovenska gospodarska slika. Finance, Ljubljana, 2002. str. 9.
23. Staunon Denis: Če nočete v Nato, ne boste prav nič izgubili. Tudi bati se nimate česa. Ona, Ljubljana, 16.04.2002, str. 21.
24. Stopar Andrej: Keltski »tiger« ponuja zglede, ki bi jih lahko uporabila tudi Slovenija. Delo, Ljubljana, 13.10.1999, str. 14.
25. Škrubelj Janez: Analiza zunanje trgovine Irske. Ljubljana : Ekonomska fakulteta, 1997. 52 str.

9. VIRI

1. Dileme slovenskega prilagajanja Evropski uniji, Univerza v Mariboru, Inštitut za ekonomsko diagnozo in prognozo, Bilten EDP, junij 2000. 67 str.
2. Central Statistics Office: Population and Migration Estimates (April 2002). [URL: <http://www.cso.ie/publications/demog/popmig.pdf>], 10.02.2003.
3. Development studies: The impact of structural policies on economic and social cohesion in the Union 1989-99. Luxemburg: European Commission,, 1997. 185 str.
4. IDA Ireland; Why Ireland. [URL: <http://www.ida.ie/whyireland/taxation.asp>], 10.06.2002.

5. IDA Ireland; Quick facts. [URL: <http://www.ida.ie/facts/quickfacts.asp>], 10.06.2002.
6. IDA Ireland; Vital Statistics [URL: <http://www.ida.ie/news/pdf/vitalstatmay02.pdf>], 10.06.2002.
7. Evropske prostorsko razvojne perspektive, V smeri uravnoteženega in trajnostnega razvoja ozemlja Evropske unije. Ljubljana: Ministrstvo za okolje in prostor, september 2000. 82 str.
8. The World Competitiveness Yearbook 2002, Lausanne: International Institute for Management Development (IMD), 2002. 500 str.
9. The European Union in Ireland; EU Structural and Cohesion Funds in Ireland-Overview. [URL: <http://www.euireland/ireland/>], 30.06.2003.
10. UNECE, United Nations Economic Commission for Europe: Trends in Ireland. [URL: <http://www.unece.org/ststs/trend/irl.pdf>], 12.12.2002.
11. Towards an enlarged European Union. [URL: <http://europa.eu.int/comm/enlargement/docs/pdf/eurostatapril2003.pdf>], 30.06.2003.

